

Broj 01/ 294
Podgorica, 02.02.2018. godine

UNIVERZITET CRNE GORE
-Odboru za doktorske studije i Senatu-

Predmet: Materijal za sjednicu Senata.

Poštovani,

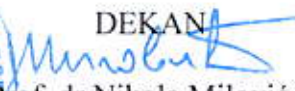
U prilogu Vam dostavljamo materijal za narednu sjednicu Odbora za doktorske studije, odnosno Senata Univerziteta Crne Gore i to:

- Odluku Vijeća Ekonomskog fakulteta sa sjednice od 08.02.2018. godine i obrazac D3, sa pratećom dokumentacijom za kandidatkinju mr Oliveru Živković.

S poštovanjem,

DEKAN

Prof. dr Nikola Milović

UNIVERZITET CRNE GORE
EKONOMSKI FAKULTET
DOKTORSKE STUDIJE
Broj 01/ 265
Podgorica, 08.02.2018. godine

Na osnovu člana 64. Statuta Univerziteta Crne Gore, člana 55. Pravila doktorskih studija broj 08-583 od 26.02.2015. godine, a u vezi sa članom 42., 43. i 44. Pravila doktorskih studija, Vijeće Ekonomskog fakulteta je na I sjednici održanoj 08.02.2018. godine, donijelo

ODLUKU

1. Usvaja se Izvještaj Komisije za ocjenu doktorske disertacije « **Novi koncept analize međunarodne trgovine na primjeru Crne Gore** » kandidata **mr Olivera Živković**.
2. Predlaže se Senatu Univerziteta Crne Gore da prihvati doktorsku disertaciju « **Novi koncept analize međunarodne trgovine na primjeru Crne Gore** » kandidata **mr Olivera Živković** i imenuje Komisiju za odbranu doktorske disertacije u sastavu:
 - Dr Predrag Bjelić, redovni profesor, Ekonomski fakultet Beograd, Univerzitet u Beogradu
 - Dr Gordana Đurović, redovni profesor, Ekonomski fakultet Podgorica, Univerzitet Crne Gore
 - Dr Danijela Jaćimović, redovni profesor, Ekonomski fakultet Podgorica, Univerzitet Crne Gore.
3. Izvještaj Komisije za ocjenu doktorske disertacije i odluku Vijeća Fakulteta dostaviti Odboru za doktorske studije i Senatu Univerziteta Crne Gore, na dalju nadležnost.
4. Mjesto, dan i čas odbrane doktorske disertacije biće utvrđen poslije sjednice Senata Univerziteta Crne Gore, nakon konsultacija članova Komisije i kandidata.

OBRAZLOŽENJE

Komisija za ocjenu doktorske disertacije » **Novi koncept analize međunarodne trgovine na primjeru Crne Gore** » kandidata **mr Olivera Živković** je napisala Izvještaj, koji je Vijeće fakulteta razmatralo na sjednici održanoj 08.02.2018. godine.
Nakon saznanja da su ispunjeni svi uslovi iz člana 42. Pravila doktorskih studija, Vijeće je odlučilo kao u izreci.

Dostavljeno:

- Odboru za doktorske studije
- Senatu UCG
- imenovanoj,
- članovima Komisije
- Referentu za studentska pitanja
- a/a

PRAVNI REFERENT

Muljka Košuta, dipl. pravnik

DEKAN

Prof. dr Nikola Milović

OCJENA DOKTORSKE DISERTACIJE

OPŠTI PODACI O DOKTORANDU		
Titula, ime i prezime	mr Olivera Živković	
Fakultet	Ekonomski fakultet	
Studijski program	Ekonomija	
Broj indeksa	09/8	
MENTOR/MENTORI		
Prvi mentor	Dr. Predrag Bjelić, redovni profesor	Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija
Drugi mentor	-	-
KOMISIJA ZA OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE		
Dr. Predrag Bjelić, redovni profesor	Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija	
Dr. Gordana Đurović, redovna profesorica	Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora	
Dr. Danijela Jaćimović, redovna profesorica	Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora	
Datum značajni za ocjenu doktorske disertacije		
Doktorska disertacija i Izvještaj Komisije dostavljen Biblioteci UCG	15.12.2017.	
Javnost informisana (dnevne novine) da su Doktorska disertacija i Izvještaj Komisije dati na uvid	16.12.2017.	
Sjednica Senata na kojoj je izvršeno imenovanje komisije za ocjenu doktorske disertacije	04.05.2017.	
Uvid javnosti		
U predviđenom roku za uvid javnosti je bilo primjedbi?	Nije	
OCJENA DOKTORSKE DISERTACIJE		
1. Pregled disertacije Doktorska disertacija pod naslovom “Novi koncept analize međunarodne trgovine na primjeru Crne Gore” , kandidatkinje mr Olivera Živković napisana je na 293 strane. Posebno su dati podaci o doktorandu, mentoru i članovima komisije, apstrakt na crnogorskom i engleskom jeziku, sadržaj, spisak skraćenica, kao i pregled tabela, grafika i slika (I-XVI). Disertacija je oblikovana u skladu sa pravilima doktorskih studija Univerziteta Crne Gore. Rad je pisan u Microsoft Word programu, a korišćena je Times New Roman vrsta slova. Glavni naslovi i podnaslovi su boldirani i ispisani slovima veličine 14, odnosno 12. Veličina pisma u glavnom tekstu dokorskog rada je 12, dok je tekst u fusnotama ispisano slovima veličine 10. Disertacija sadrži 81 tabelu, 25 grafika i 10 slika koji bliže ilustruju nalaze i stavove iz osnovnog teksta i omogućavaju bolje razumijevanje i dublje sagledavanje teme koja je predmet istraživanja. Kandidatkinja mr Olivera Živković je u izradi disertacije koristila obimnu literaturu najuže vezanu za temu disertacije, što se može vidjeti iz pregleda korišćene literature gdje je navedeno 140 izvora (štampanih i elektronskih) i 19 internet stranica. Od navedenog broja značajan dio se		

odnosi na najnoviju inostranu literaturu, kako stručne monografije tako i naučne časopise, tako da se može zaključiti da je, s obzirom na obuhvat, karakter, sadržaj i aktuelnost, kandidatkinja koristila savremenu i relevantnu literaturu i dokumentacionu osnovu za istraživanje i izradu predmetne doktorske disertacije.

Ovaj rad se sastoji od uvoda, središnjeg dijela i zaključka. Glavni dio dokorskog rada je podijeljen na četiri glave. U prvoj glavi naslovljenoj "Transnacionalizacija međunarodne trgovine", mr Olivera Živković ukazuje na osnovne koncepte globalnog poslovanja transnacionalnih kompanija, kao što su intrafirmska trgovina i transferne cijene. Nakon definisanja samog pojma transnacionalnih kompanija, posebno je značajno što je kandidatkinja obradila efekte uticaja transnacionalnih kompanija na matičnu zemlju, ali i na zemlju domaćina. Danas u svijetu postoji oko 82.000 matičnih kompanija sa preko 800.000 stranih filijala, koje kontrolišu oko jednu četvrtinu ukupne svjetske proizvodnje. Istovremeno ove kompanije kontrolišu čak 2/3 svjetskog izvoza, prema podacima UNCTAD-a. Prodaja preko njihovih filijala za više od 50% nadmašuje ukupan svjetski izvoz.

Kandidatkinja ukazuje da je osnovni razlog takve uloge transnacionalnih kompanija ekspanzija stranih direktnih investicija, koje su glavni vid međunarodnog kretanja privatnog kapitala. U ovoj glavi kandidatkinja ukazuje i na međunarodne tokove kretanja radne snage, kao drugog faktora proizvodnje koji je danas takođe mobilan. Ali posebno apostrofira da je jedan od važnih motiva kretanja privatnog kapitala korišćenje jeftinih resursa radne snage u matičnim zemljama. Glavni motiv poslovanja transnacionalnih kompanija je, kao i kod svih drugih firmi, maksimizacija profita, s tim da se ostvarenje poslovne vizije vezuje za dugi rok. Transnacionalne kompanije su nosioci procesa globalizacije, najistaknutijeg procesa u svjetskoj privredi i svjetskoj trgovini, koji proizvodi brojne efekte kako na ukupnu svjetsku privredu, tako i na pojedinačne ekonomske sisteme. Putem stranih direktnih investicija, transnacionalne kompanije su izmijenile strukturu međunarodne trgovine, potiskujući klasične oblike izvoza i uvoza roba i usluga.

U prvom poglavlju posebno ističemo kao društveno korisno razmatranje priliva stranih direktnih investicija u Crnu Goru. Mr Olivera Živković ukazuje na poziciju Crne Gore u prilivu investicija, upoređujući je sa zemljama u regionu Zapadnog Balkana. Ona ukazuje na sektore gdje se priliv značajnije desio, postavlja te sektore u ukupni razvojni koncept zemlje, te kritički analizira investicionu klimu za ulaganje u Crnu Goru. Posebno je značajno što ukazuje na transnacionalizaciju spoljne trgovine Crne Gore, ukazujući na sve veći značaj transnacionalnih kompanija u spoljnoj trgovini Crne Gore.

U drugom poglavlju disertacije "Crna Gora u međunarodnoj trgovini", mr Olivera Živković ukazuje na poziciju Crne Gore u globalnim trgovinskim tokovima. Jedan od izazova sa kojim se suočava Crna Gora u poslednjih nekoliko godina je visok spoljnotrgovinski deficit. Ubrzani privredni razvoj u prethodnom periodu, visok priliv stranih direktnih investicija i visoka investiciona aktivnost uticali su na povećanje uvoza roba, što je, uz skroman i nedisperziran izvoz, dovelo do visokog spoljnotrgovinskog deficita. Kandidatkinja je analizirala spoljnu trgovinu Crne Gore u pogledu proizvodne i geografske strukture. Nizak nivo konkurentnosti Crne Gore u pogledu izvoza robe, u kojem dominiraju sirovine i proizvodi niskog stepena obrade, su značajan ograničavajući faktor. U radu se, međutim, sa pravom i argumentovano ističe, da veliki potencijal razvoja Crne Gore leži u izvozu usluga.

Mr Olivera Živković detaljno opisuje spoljnotrgovinsku politiku Crne Gore i ukazuje na institucije zadužene za kreiranje i sprovođenje ove politike, opisuje regulativu u vezi sa ovom politikom i analizira najznačajnije instrumente spoljnotrgovinske politike Crne Gore. U ovom

poglavlju se kandidatkinja osvrće i na regionalne trgovinske integracije Crne Gore, ukazujući na proces pristupanja Evropskoj uniji, regulisanje trgovine u okviru CEFTA 2006 sporazuma, ali i na saradnju sa drugim značajnim spoljnotrgovinskim partnerima. Posebno je značajan dio rada gdje mr Olivera Živković analizira proces učlanjenja Crne Gore u Svjetsku trgovinsku organizaciju, najznačajniju instituciju u oblasti međunarodne trgovine. I u ovom dijelu kandidatkinja, potpuno pravilno, stavlja akcenat na regulisanje trgovine uslugama od strane Svjetske trgovinske organizacije.

U posebnom dijelu druge glave Mr Olivera Živković sistematično i kritički analizira koncept klasične statistike spoljne trgovine, dajući veoma detaljno analizu načina i ovlaštenja u prikupljanju statističkih podataka vezano za spoljnu trgovinu Crne Gore. Ona opisuje metodologiju koja se koristi, različite statističke koncepte koji se primjenjuju, opisuje klasifikacije proizvoda u spoljnoj trgovini i slično. Ona posebnu pažnju, u odvojenim djelovima rada, pridaje istraživanju međunarodne trgovine uslugama i međunarodne trgovine poluproizvodima. Kandidatkinja ukazuje koliko je značajna međunarodna trgovina uslugama i poluproizvodima danas. U ovom dijelu rada posebno je značajno što mr Olivera Živković ukazuje na nedostatke postojeće analize i neadekvatnost postojeće metodologije statistike spoljne trgovine Crne Gore, koja ne odgovara uslovima velikog priliva stranih direktnih investicija, rastuće transnacionalizacije Crne Gore i sve većem broju stranih filijala na njenoj teritoriji. Ovo ukazuje na potrebu razvoja novog koncepta analize međunarodne trgovine i u Crnoj Gori, te uvođenje analizirane metodologije u redovni plan statističkih istraživanja Zavoda za statistiku.

Treći dio doktorske disertacije "Novi statistički koncept analize spoljne trgovine" je posvećen upravo teorijskim osnovama novog statističkog koncepta analize spoljne trgovine. Prema ovom konceptu, na primjer, izvoz iz određene zemlje, ukoliko je učinjen iz stranih filijala, pripisuju se zemlji porijekla kapitala strane filijale, a ne zemlji iz koje je izvršen izvoz, kao po klasičnoj statistici. To onda baca potpuno novo svjetlo na odnose nacionalnih privreda u svjetskoj trgovini. U doktorskoj disertaciji mr Olivera Živković detaljno opisuje statistiku trgovine stranih filijala (FATS), njene varijable, metodologiju i način prikupljanja podataka za izradu ovog koncepta. Ona prikazuje podatke koji su dobijeni primjenom ovog koncepta u razvijenim privredama, i to Sjedinjenim Američkim Državama i Evropskoj uniji. U disertaciji su dati podaci koji su po ovom konceptu prikupljeni i u zemljama u našem okruženju, kao što su Slovenija, Hrvatska, Srbija i Bosna i Hercegovina. I međunarodne organizacije, u prvom redu Svjetska trgovinska organizacija, su počele da publikuju podatke po ovom konceptu posmatranja i analize spoljne trgovine, na što se ukazuje u disertaciji. Na osnovu analize u ovom poglavlju kandidatkinja je ukazala da razvijene zemlje kao glavni izvori privatnog kapitala imaju potcijenjen izvoz iskazan po klasičnoj statistici, dok zemlje u razvoju kao glavni primaoci stranih direktnih investicija imaju precijenjen izvoz.

U četvrtom, posljednjem, dijelu doktorske disertacije, "Primjena novog koncepta u analizi spoljne trgovine Crne Gore", mr Olivera Živković primjenjuje novi koncept analize spoljne trgovine na Crnu Goru. Ovo je veoma značajan društveni doprinos ovog naučno-istraživačkog rada. Kandidatkinja ukazuje na neophodnost razvoja novog statističkog koncepta međunarodne trgovine Crne Gore, jer bi on otklonio nedostatke postojećeg okvira analize i postojeće metodologije statistike spoljne trgovine i bio prilagođen novim uslovima rastuće globalizacije i transnacionalizacije privrede Crne Gore. Kad su prilivi stranih direktnih investicija postali značajni, i kad se povećao broj stranih filijala u Crnoj Gori, ukazala se potreba za uvođenjem novog koncepta. U prvom dijelu ovog poglavlja kandidatkinja prezentira nalaze Zavoda za statistiku Crne Gore, koja od 2014. godine, za referentnu 2013. godinu, prati i iskazuje podatke

po FATS konceptu, što je obaveza Crne Gore kao zemlje kandidata za pristupanje Evropskoj uniji (prihvaćene obaveze u pregovorima o razvoju statističkog sistema pod poglavljem 18). Prema ovim podacima jasno vidimo značajno učešće stranih filijala preduzeća iz našeg regiona, ali i drugih zemalja, kao što su Rusija, Holandija, Kipar i slične.

2. Vrednovanje disertacije

2.1. Problem

Međunarodna trgovina je najznačajnija aktivnost svjetske privrede od davnina, i značajan izvor privrednog rasta, posebno za male i otvorene privrede. Obim međunarodne trgovine značajno raste posle velikih geografskih otkrića u 16. vijeku, kada ona postaje zaista globalna aktivnost. Privredni razvoj Evrope u tom periodu se zasnivao na eksploataciji resursa iz kolonija van Evrope, pa je međunarodna trgovina bila podređena ovom modelu privrednog razvoja. Pod međunarodnom trgovinom podrazumijevamo sve tokove roba i usluga preko nacionalnih granica jedne nacionalne privrede. Najčešći oblik poslova u međunarodnoj trgovini je klasični izvoz koji podrazumijeva prodaju robe i usluga u inostranstvu. Sve do kraja 19. vijeka privatni kapital nije mogao da se kreće između zemalja, zbog raznih statusnih pitanja i restriktivnih nacionalnih investicionih režima. Sve klasične teorije međunarodne trgovine kao jednu od osnovnih pretpostavki uzimaju mogućnost da se kapital može kretati u okviru zemlje, ali ne i između zemalja.

Najznačajniji razvoj međunarodne trgovine se odigrao od kraja 19. vijeka, koji se smatra zlatnim dobom razvoja međunarodne trgovine, ako isključimo periode svjetskih ratova. Važan faktor u tom razvoju postaje kretanje privatnog kapitala preko nacionalnih granica. Transnacionalizacija međunarodne trgovine je jedan od najznačajnijih procesa u svjetskoj privredi naročito poslije Drugog svjetskog rata, koja je doprinijela sve značajnijoj ulozi transnacionalnih kompanija u međunarodnoj trgovini, a time i spolnoj trgovini mnogih zemalja. Ovo se odnosilo u tom periodu samo na zemlje tzv. Zapadnog bloka, dok zemlje Istočnog bloka se otvaraju za strani privatni kapital tek od 1990. godine sa političkim promjenama u SSSR i Istočnoj Evropi. Od te godine bilježi se eksponencijalni rast stranih direktnih investicija.

Transnacionalne kompanije su najznačajniji nosioci stranih direktnih investicija i imaju veliku ulogu u svjetskoj privredi, a posebno svjetskoj trgovini. Ove kompanije ostvaruju oko 50% svjetskog bruto društvenog proizvoda i njihovo učešće se i dalje povećava. Učešće ovih kompanija u međunarodnoj trgovini je veoma značajno, i na njih otpada 2/3 svjetske trgovine. Trgovina koja se obavlja zatvoreno u sistemima određenih transnacionalnih kompanija, takozvana intra-firmska trgovina, učestvuje sa oko 1/3 u ukupnoj svjetskoj trgovini. Proces transnacionalizacije nije zaobišao ni Crnu Goru, iako je ona jedna od najmanjih evropskih država. Naprotiv, Crna Gora je uspjela privući znatne iznose stranih direktnih investicija i od 2005. godine se nalazi u vrhu evropskih privreda u tranziciji po privučenim stranim direktnim investicijama per capita.

To kretanje privatnog kapitala preko nacionalnih granica je omogućilo da filijale stranih kompanija obavljaju sve značajnije prodaje na tržištima zemalja domaćina, a ove prodaje ne bilježi klasična statistika spoljne trgovine. Prema podacima Konferencije UN o trgovini i razvoju (UNCTAD) ukupne prodaje stranih filijala su 2016. godine iznosile čak 37.570 milijardi USD, dok je ukupan svjetski izvoz roba i usluga, koji bilježi klasična statistika spoljne trgovine, u istoj

godini iznosio 20.437 milijardi USD. Vidimo da je ovaj indirektan kanal izvoza, prodaje stranih filijala, prerastao klasičan izvoz roba i usluga u svijetu.

Zbog toga postojeći okvir analize spoljne trgovine jedne privrede, koji uključuje samo direktne transakcije robom i uslugama preko nacionalnih granica, odnosno posmatra sve prodaje roba u inostranstvu kao izvoz i sve kupovine roba kao uvoz, tzv. klasična statistika spoljne trgovine, nije više adekvatan okvir da se u potpunosti prate aktivnosti međunarodne trgovine. Na ovo u doktorskoj disertaciji mr Olivera Živković i ukazuje. Zanemarivanjem podataka o prodajama filijala stranih transnacionalnih kompanija koje posluju u jednoj privredi, dobijamo zamagljenu sliku kako spoljne trgovine, tako i ostvarene privredne aktivnosti unutar te privrede u kojoj nisu razgraničene aktivnosti pod kontrolom domaćeg i stranog kapitala. S obzirom da statistika spoljne trgovine predstavlja važan izvor podataka za ekonomske analize i projekcije, kao i za donošenje odluka na nivou države i pojedinih subjekata, postojeći okvir analize nije dobar i ne daje realnu sliku kreatorima spoljnotrgovinske i ukupne ekonomske politike.

Zato nam je potreban novi pristup u analizi spoljne trgovine koji će osim klasičnih tokova izvoza i uvoza, koje posmatra klasična statistika spoljne trgovine, pratiti sve tokove koje generišu filijale stranih kompanija, koje često uključuju prodaje na tržištu zemlje domaćina i koje sa tog aspekta ne prelaze granicu nacionalne privrede. Kada se plasira jedna strana direktna investicija mi imamo podatke u statistici koje vode centralne banke o kretanju kapitala, u toj godini kada je investicija plasirana, ali nemamo podatke o efektima koje ta investicija prouzrokuje u budućnosti u zemlji domaćinu.

Da bismo mogli da sprovedemo novi pristup u analizi međunarodne trgovine, moramo da primijenimo novi statistički koncept - statistiku trgovine stranih filijala (Foreign Affiliates Trade in Services Statistics - FATS). Ovaj koncept se razvija u SAD još od pedesetih godina 20. vijeka, i njihova administracija još od tada prikuplja i obrađuje podatke o aktivnosti stranih filijala na teritoriji SAD, ali i o aktivnosti američkih kompanija u inostranstvu. Na međunarodnom nivou ovaj statistički instrument se koristi tek od kraja 20. vijeka, kada Svjetska trgovinska organizacija počinje da publikuje ovu vrstu informacija. Ovaj statistički instrument, FATS, se koristi kao dopuna klasičnoj statistici spoljne trgovine i omogućuje da se procijeni autohtoni izvoz jedne zemlje, odnosno izvoz koji je nastao radom domaćih faktora proizvodnje te zemlje. Za potrebe još detaljnije analize faktorskog doprinosa pojedinih zemalja u izvozu jedne posmatrane nacionalne privrede razvijen je i novi statistički koncept koji spoljnu trgovinu jedne zemlje posmatra sa aspekta novododate vrijednosti u razmjeni (Trade in Value-Added - TiVA).

Brojni naučni i stručni radovi se bave problematikom transnacionalnih kompanija i stranih direktnih investicija, u kojima se uglavnom konstatuje da između priliva stranih direktnih investicija i izvoza neke zemlje postoji pozitivna korelacija. Međutim, ne daje se odgovor na suštinsko pitanje da li je stvarno povećan izvoz određene zemlje, koje su koristi koje imaju zemlje domaćini stranih filijala. Odgovor na ova i mnoga druga pitanja daje novi statistički koncept međunarodne trgovine, obrađen u ovoj disertaciji.

2.2. Ciljevi i hipoteze disertacije

Cilj doktorske disertacije mr Olivera Živković "Novi koncept analize međunarodne trgovine na primjeru Crne Gore" je da se opiše i objasni proces transnacionalizacije u svetskoj privredi, koji je zahvatio i Crnu Goru. Priliv stranog privatnog kapitala u uslovima globalizacije svjetske

privrede prouzrokuje brojne efekte za zemlje domaćine ovih investicija. Posebno danas u uslovima globalizacije kada su aktuelne evropske i multilateralne integracije, i kada podaci o spoljnoj trgovini jedne zemlje služe za ocjenu otvorenosti i integrisanosti zemlje u međunarodnu trgovinu. Postojeća spoljnotrgovinska statistika ne odgovara uslovima u kojima rastu prilivi stranih direktnih investicija i uloga i broj filijala stranih transnacionalnih kompanija jer daje pogrešnu sliku o značaju međunarodne trgovine.

Primjena novih statističkih koncepata, statistike trgovine stranih filijala (FATS) i statistike spoljne trgovine po novododatoj vrijednosti (TiVA), za cilj ima pravilno sagledavanje tokova međunarodne trgovine, i određivanja značaja stranih filijala za privredne tokove posmatrane nacionalne privrede.

Kandidatkinja za cilj je imala da primjenom novog statističkog koncepta analize međunarodne trgovine omogući nov pristup u analizi spoljne trgovine Crne Gore. Novi pristup bi nam omogućio da otklonimo nedostatke postojećeg okvira analize, tako što bi se on dopunio i na taj način bi dobili realnu sliku kako spoljnotrgovinskih, tako i ukupnih privrednih tokova Crne Gore. Ova disertacija je imala i za cilj da se primjenom novog koncepta na primjeru pojedinih zemalja, kao i konkretno na primjeru spoljne trgovine Crne Gore, utvrde koristi koje će zemlje imati od prihvatanja novog koncepta analize spoljne trgovine, i predvidimo koliko je autohtoni crnogorski izvoz, a koliki dio izvoza su prodaje filijala stranih kompanija. Predmet rada mr Olivera Živković je upravo postavljanje novog koncepta međunarodne trgovine koji odgovara uslovima rastuće transnacionalizacije međunarodne trgovine i povećanju broja transnacionalnih kompanija. Rad je društveno koristan jer je kandidatkinja izvršila primjenu ovog koncepta i na primjeru Crne Gore.

Osnovna (primarna) hipoteza od koje se polazilo u toku istraživanja na izradi ove doktorske disertacije je: u 20. vijeku dolazi do značajnih strukturnih promjena u međunarodnoj trgovini pod uticajem plasiranja privatnog kapitala i globalnog poslovanja kompanija što čini da se klasična statistika spoljne trgovine ne može u potpunosti koristiti u analizi međunarodne trgovine, pa je neophodan novi koncept analize međunarodne trgovine kako bi se sagledao položaj i koristi za određenu zemlju.

Iz ove opšte hipoteze mi izvlačimo i sledeće posebne hipoteze:

prva, bitno su izmijenjeni uslovi poslovanja u svjetskoj privredi i svjetskoj trgovini, u kojima ključnu ulogu imaju transnacionalne kompanije. Ova posebna hipoteza je potvrđena istraživanjem u disertaciji u kojem je pokazano koliki je značaj transnacionalnih kompanija u savremenoj svjetskoj trgovini.

druga, postojeća statistika spoljne trgovine ne odgovara savremenim uslovima poslovanja, jer zanemaruje transnacionalne kompanije i njihove filijale, kao dominantne učesnike u međunarodnoj trgovini. Sagledavanje spoljne trgovine pojedinačnih zemalja ne može biti potpuno isključivanjem učešća ovih kompanija. Kandidatkinja je detaljno pokazala na uzroke zbog kojih je primjena klasične statistike spoljne trgovine ograničena u savremenim uslovima.

treća, neophodan je novi koncept međunarodne trgovine, koji bi upotpunio postojeći uzimanjem u obzir trgovine filijala transnacionalnih kompanija. U doktorskoj disertaciji mr Olivera Živković, FATS metod je primijenjen u analizi najznačajnijih razvijenih privreda, SAD i EU, ali i svih zemalja našeg regiona, a posebno na spoljnotrgovinske tokove Crne Gore.

2.3. Bitne metode koje su primijenjene u disertaciji i njihova primjerenost

U skladu sa navedenim predmetom istraživanja i postavljenim ciljevima i zadacima, u toku izrade doktorske disertacije kandidatkinja mr Olivera Živković je primijenila opšte naučne metode, kao što su *metod analize i sinteze*, koje su bile neophodne za bilo koju analizu i uopštavanje naučnih zaključaka. U radu je korišćen i posebni naučni metod, *metod studije slučaja*, kojim su istraživani pojedinačni primjeri u praksi i potkrepljivani rezultati analize opštim metodima. U toku istraživanja na izradi doktorske disertacije primijenjen je i *komparativni metod*, jer je vršeno poređenje Crne Gore sa sličnim zemljama, u njenom okruženju i u Evropi.

Za analizu podataka korišćeni su i *kvantitativni metodi*. Od najprostijih, *metoda statističke deskripcije*, kao što su metod tabeliranja, metod grafičkog prikazivanja, metod grupisanja i klasifikacije, aritmetička sredina, standardna devijacija i slično, do metoda dinamičke analize, kao što su stope rasta i slično. Kandidatkinja ukazuje na tendencije u svjetskoj privredi u oblasti transnacionalnih preduzeća i stranih direktnih investicija.

Najveći doprinos ove disertacije predstavlja upravo objašnjenje i primjena novog pristupa u analizi međunarodne trgovine primjenom *statistike trgovine stranih filijala (FATS)*. Ova statistika prati aktivnosti stranih filijala u zemljama domaćinima (inward FATS), ali i aktivnosti domaćih transnacionalnih preduzeća u inostranstvu (outward FATS). Obično se detaljnije proučava rad stranih transnacionalnih kompanija u zemlji posmatranja. Posmatraju se samo filijale stranih transnacionalnih kompanija koje su u većinskom vlasništvu (MOFA princip).

Statistika međunarodne trgovine koja kao instrument koristi statistiku trgovine stranih filijala (FATS) podrazumijeva da se prate tokovi privatnog kapitala i da se po "nacionalnosti" tog kapitala pripisuju podaci o izvozu zemlji porijekla kapitala, a ne zemlji iz koje se izvoz ostvaruje, u slučaju poslovanja stranih filijala. To podrazumijeva da se izvoz obavlja i indirektno, preko stranih filijala domaćih matičnih kompanija, u dva osnovna toka:

1. prodaje strane filijale na tržištu zemlje domaćina filijale;
2. izvoza te strane filijale na treća tržišta.

Prodaje filijala se pripisuju kao izvoz zemlji iz koje potiče matično preduzeće određene transnacionalne kompanije. Prilikom određivanja nacionalnosti kapitala primjenjuje se princip krajnjeg investitora (Ultimate Beneficiary Investor - UBI princip).

Prvobitna statistika koja prati poslovnu aktivnost transnacionalnih kompanija razvijena je u SAD još 1950-ih godina, od kada ova zemlja prikuplja i obrađuje podatke kako o poslovanju američkih transnacionalnih kompanija u svijetu, tako i o poslovanju stranih filijala koje posluju u američkoj privredi. Posjedovanje ovakvih podataka je veoma važno za vođenje ispravne ekonomske politike, posebno u oblasti saradnje sa inostranstvom. Na međunarodnom nivou, aktivnost oko izrade FATS-a počinje tek krajem 20. vijeka, dok Svjetska trgovinska organizacija objavljuje podatke o FATS-u od 2003. godine.

Podaci koji su neophodni za primjenu FATS statistike, za razliku od klasične statistike spoljne trgovine koji se dobijaju posmatranjem na carini (za robu) ili iz statistike platnog bilansa (za usluge), se dobijaju iz poslovnih izvještaja i računovodstvene evidencije transnacionalnih kompanija. Tu se postavlja značajno pitanje povjerljivosti poslovnih podataka i zaštita trgovačkih tajni. Prilikom izrade FATS statistike se mora naći balans između potrebe za javnim podacima i

povjerljivosti podataka preduzeća. Za neke manje zemlje je veoma skupo i komplikovano da za svaku godinu vrše sastavljanje statistike međunarodne trgovine po FATS konceptu, odnosno oni to ne mogu učiniti za sve strane kompanije koje posluju u njihovoj privredi i za sve svoje kompanije koje posluju u inostranstvu, pa zbog tih finansijskih i resursnih ograničenja, ove zemlje često pribjegavaju metodi uzorka i sakupljanju statistike po FATS-u svake druge ili treće godine. Kandidatkinja je u svojoj doktorskoj disertaciji sačinila uzorak od najvećih robnih izvoznika u Crnoj Gori, i za posmatranu 2009. godinu uradila obračun izvoza po FATS konceptu.

U doktorskoj disertaciji kolegica primjenom *metode studije slučaja* proučava značaj poslovanja stranih filijala i na mikroekonomskom nivou, posmatrajući dvije strane filijale, jednu iz oblasti proizvodnje robe, a drugu iz oblasti pružanja usluga. Iz proizvodne djelatnosti posmatrano je poslovanje preduzeća Daido Metal Kotor ad Kotor, dok je iz oblasti pružanja usluga analizirano poslovanje hotela Maestral-Pržno. Na ovim primjerima doktorandkinja utvrđuje pojedinačni doprinos ovih kompanija, stranih filijala, privrednom razvoju i spoljnoj trgovini Crne Gore.

Mr Olivera Živković u svojoj doktorskoj disertaciji obrađuje i metod *statistike spoljne trgovine po novododatoj vrijednosti*. Klasična statistika spoljne trgovine naime prati izvoz i uvoz po bruto konceptu. To znači da ako jedna zemlja uveze sirovinu i nju djelimično obradi (doda novostvorenu vrijednost) kada je izvozi, onda se izvoz obračunava po cjelokupnoj vrijednosti izvoza, a ne samo po vrijednosti koja je u zemlji izvoza dodata. Baza podataka Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) i Svjetske trgovinske organizacije o međunarodnoj trgovini po konceptu novododate vrijednosti je, za najveće privrede svijeta, dostupna od juna 2012. godine. Podaci po ovom konceptu obračuna spoljne trgovine predstavljaju novi pristup analizi pozicije savremenih ekonomskih sistema u međunarodnoj trgovini. Prema klasičnoj statistici spoljne trgovine, najveći svjetski izvoznik roba je NR Kina, koja je postala globalna fabrika za proizvodnju većine proizvoda u svijetu zbog svoje jeftine radne snage. Ali, podaci iz ove baze govore da su Evropska unija i SAD još uvijek značajne sile u svjetskom izvozu.

2.4. Rezultati disertacije i njihovo tumačenje

U doktorskoj disertaciji mr Olivera Živković daje opis procesa transnacionalizacije međunarodne trgovine, što uključuje opis značaja transnacionalnih kompanija u svjetskoj trgovini, ukazujući koliki dio svjetske proizvodnje i trgovine ove kompanije kontrolišu, i koliko radnika globalno zapošljavaju. Kandidatkinja ukazuje i na intrafirmisku trgovinu i transferne cijene, ali i detaljno analizira efekte koje poslovanje transnacionalnih kompanija ima na privrede zemalja domaćina njenih filijala. Ona ukazuje iz kojih svih uglova se ovi efekti moraju analizirati. U disertaciji detaljno je analizirano međunarodno kretanje faktora proizvodnje, posebno se osvrćući na međunarodno kretanje kapitala, i kandidatkinja daje prikaz značaja transnacionalnih kompanija za privredu Crne Gore, radeći benčmarking analizu primjenom metoda komparacije sa zemljama u regionu jugoistočne Evrope. Ona nam pokazuje da iako učešće Crne Gore u ukupnom prilivu stranih direktnih investicija u region nije prelazilo 0,17%, Crna Gora zauzima prvo mjesto po prilivu stranih direktnih investicija kada se one mjere per capita, čak 1237 USD prosječno u periodu 2008-2014. godine, kada se posmatra relativno uzimajući u obzir veličinu privrede Crne Gore kroz broj stanovnika. Kandidatkinja ukazuje da u posmatranom periodu 2008-2014. godine strane direktne investicije su činile 17,9% BDP-a Crne Gore, dok su činile 8,1% BDP-a Albanije, 6,1% BDP-a Srbije, i najmanje, 2,7% BDP Bosne i Hercegovine.

Crna Gora bilježi izuzetno visok priliv stranih direktnih investicija od 2005. godine i od tada se nalazi u vrhu evropskih privreda u tranziciji. Samo u periodu 2005-2009. godina, ukupne strane investicije su iznosile 3 milijarde EUR. U ovom periodu Crna Gora bilježi najveće prilive SDI per capita, a rekordno učešće u prilivu stranih direktnih investicija u BDP-u Crna Gora je ostvarila 2009. godine, kada je njihovo učešće iznosilo čak 36,9%.

U doktorskoj disertaciji se analizira i položaj Crne Gore u međunarodnoj trgovini, prema klasičnoj statistici spoljne trgovine. Kandidatkinja ukazuje da položaj Crne Gore u međunarodnoj trgovini nije povoljan jer se nalazi na začelju liste svjetskih izvoznika robe i bilježi permanentne deficite spoljnotrgovinskog bilansa. Ali važna činjenica na koju ukazuje kandidatkinja je da od 2007. godine izvoz usluga Crne Gore premašuje izvoz robe Crne Gore, i tako je sve do danas. Za Crnu Goru je posebno značajan izvoz usluga jer se ona profilisala kao uslužna privreda, što se vidi i značajnim suficitom u bilansu trgovine usluga koji ostvaruje, i koji značajno smanjuje deficit spoljnotrgovinskog bilansa. Primjenom pokazatelja deskriptivne statistike kandidatkinja analizira geografsku strukturu spoljne trgovine Crne Gore i ukazuje da su u izvozu robe najznačajniji partneri Crne Gore zemlje CEFTA 2006, dok je u robnom uvozu najznačajniji partner Evropska unija sa 28 članica. U posmatranom period 2005-2014. godine pokrivenost uvoza izvozom opada, kao i učešće izvoza robe u BDP Crne Gore.

Budući da ističe značaj trgovine uslugama za Crnu Goru u disertaciji kandidatkinja detaljno analizira izvoz i uvoz usluga Crne Gore. Sektor usluga kreira oko 70% BDP Crne Gore, kao u najrazvijenijim zemljama svijeta. Kandidatkinja ističe da trgovina uslugama dominira crnogorskom privredom, a izvoz usluga u proteklih deset godina donosi u prosjeku 750 miliona EUR godišnje. Prihodi od izvoza usluga stalno rastu, a raste i suficit u bilansu trgovine usluga Crne Gore. Suficit na računu usluga ostvaren je prvenstveno zbog prihoda od putovanja i turizma. Ovako povoljan rezultat ostvaren je zbog povećanog broja dolazaka i noćenja stranih turista. Kandidatkinja ukazuje na pet najznačajnijih partnera u izvozu usluga, gdje je Crna Gora izvezla 70% svojih usluga 2014. godine - Rusija (30%), Srbija (24%), Bosna i Hercegovina (7,5%), Ukrajina (5,8%) i Kosovo (2,9%). Doprinos turizma BDP Crne Gore sada iznosi oko 10%.

Kandidatkinja analizira i spoljnotrgovinsku politiku Crne Gore, ukazujući na njene kreatore i pravni okvir njene primjene. Ona ističe da Crna Gora ima veoma liberalan carinski režim jer je prosječna neponderisana carinska stopa u Crnoj Gori za 2013. godinu smanjena na 2,4%, a ponderisana na 2,6%. Ona ukazuje i na primjenu necarinskih barijera u spoljnotrgovinskom režimu Crne Gore. U radu je analizirana i primjena spoljnotrgovinske politike u sve tri dimenzije- multilateralnoj, regionalnoj i bilateralnoj. Posebna pažnja u disertaciji je posvećena analizi članstva Crne Gore u Svetskoj trgovinskoj organizaciji.

U doktorskoj disertaciji mr Olivera Živković detaljno analizira klasičnu statistiku spoljne trgovine i ukazuje da postojeći okvir analize spoljne trgovine Crne Gore uključuje samo klasične transakcije robom i uslugama preko nacionalnih granica, odnosno sve prodaje roba u inostranstvu kao izvoz i sve kupovine roba kao uvoz. Tako, na primjer, sve što se proda iz Crne Gore u ostatak svijeta predstavlja njen izvoz, uključujući i prodaje filijala stranih kompanija koje posluju na njenoj teritoriji. Udio prodaja stranih filijala nije bio značajan za Crnu Goru sve do 1990-ih godina, međutim, danas dobija značajno učešće u privrednoj aktivnosti Crne Gore. Ali dio prodaja stranih filijala koje se prodaju na crnogorskom tržištu ostaje nezabilježen. Zanemarivanjem podataka o prodajama filijala stranih transnacionalnih kompanija koje posluju u Crnoj Gori, dobijamo zamagljenu sliku kako spoljne trgovine, tako i ostvarene privredne aktivnosti unutar Crne Gore u kojoj nisu razgraničene aktivnosti pod kontrolom domaćeg i stranog kapitala. S obzirom da statistika spoljne trgovine predstavlja važan izvor podataka za

ekonomske analize i projekcije, kao i za donošenje odluka na nivou države i pojedinih subjekata, postojeći okvir analize nije dobar i ne daje realnu sliku kreatorima spoljnotrgovinske i ukupne ekonomske politike. Zbog toga je potrebna primjena novog pristupa u analizi međunarodne trgovine koji će da uključi ove značajne učesnike u privredi Crne Gore, strane filijale transnacionalnih kompanija, na što ukazuje kandidatkinja. Da bismo mogli da sprovedemo novi pristup u analizi međunarodne trgovine, moramo da primijenimo novi statistički koncept - statistiku trgovine stranih filijala (Foreign Affiliates Trade in Services Statistics - FATS).

U disertaciji je detaljno objašnjen novi statistički metod – FATS, koji nam omogućava sagledavanje prodajnih tokova stranih filijala u zemlji domaćinu te filijale. Ovaj metod se razvija od polovine 20. vijeka, a značajno usavršava u poslednjoj deceniji 20. vijeka. On nam omogućava, da uz klasičnu statistiku spoljne trgovine, uz pomoć FATS dobijemo kompletnu sliku o tokovima međunarodne trgovine u svijetu. Kandidatkinja je dala prikaz podataka koje objavljuje Svjetska trgovinska organizacija, zemalja koje primenjuju FATS. Detaljno su u disertaciji analizirani podaci o FATS statistici za SAD i Evropsku uniju, kao i stanje u zemljama regiona, kao što su Slovenija, Hrvatska, Srbija i Bosna i Hercegovina, u vezi sa naporima koji se čine da se ovaj statistički metod primijeni. Primjenom FATS statistike kandidatkinja je obračunala prilagođeni izvoz SAD u 2009. godini. Rezultati pokazuju da obračun izvoza primjenom FATS-a za 2009. godinu iznosi 2.820,2 milijarde USD, što je za 1.290,2 milijarde USD, odnosno 84,3% više u odnosu na vrijednost izvoza po zvaničnom statističkom obračunu.

Glavni dio analize je primjena novog koncepta analize međunarodne trgovine, primjenom FATS metode, u analizi spoljne trgovine Crne Gore. Kandidatkinja je sama primijenila FATS koncept na spolnu trgovinu 2009. godine da bi dobila iznos prilagođenog (autohtonog) izvoza te godine. Prikupljanje podataka je podrazumijevalo ne samo podatke iz zvanične statistike spoljne trgovine, već i iz finansijskih izveštaja stranih filijala koje posluju u Crnoj Gori. Kao uzorak kandidatkinja je uzela strane kompanije sa liste najznačajnijih izvoznika Crne Gore. Osam od njih su u prvih 10 i one kontrolišu oko polovinu crnogorskog izvoza u 2009. godini. Obračun izvoza Crne Gore primjenom FATS metode pokazao je da je vrijednost izvoza dobijena ovim pristupom niža od vrijednosti izvoza po klasičnom pristupu za čak 276.905 hiljada EUR, odnosno 99,9%. Ukoliko bi u analizu uključili sve strane robne izvoznike iz Crne Gore, obračun izvoza prema FATS statistici bi bio negativan. Možemo reći da je uticaj stranih filijala na robni izvoz Crne Gore veoma značajan.

Kandidatkinja je primjenom metode studije slučaja istražila poslovanje dvije strane filijale u Crnoj Gori, jedne koja se bavi proizvodnjom robe, Daido Metal Kotor AD, i jedne koja posluje u sektoru usluga, hotela Maestral-Pržno. Crna Gora, kao i ostale zemlje kandidati za članstvo u EU, je dužna da izvještava EUROSTAT po FATS metodologiji. Prva pilot studija od strane državnog statističkog zavoda (MONSTAT) urađena je 2014. godine za podatke koji se odnose na 2013. godinu. Kandidatkinja je ove podatke detaljno prikazala u svojoj doktorskoj disertaciji. Na kraju disertacije kandidatkinja opisuje i najnoviji statistički alat u analizi spoljne trgovine - obračun spoljne trgovine po novododatoj vrijednosti (Trade in Value-Added - TiVA).

2.5. Zaključci

Na osnovu svojih istraživanja na izradi doktorske disertacije i potvrđivanja zakonitosti u poslovnim pojavama koje je posmatrala kandidatkinja je izvukla zaključke. Svi zaključci su vezani za određene analize i testiranje hipoteza koje je kandidatkinja izvršila i u tom procesu dobila rezultate svog istraživanja.

Kandidatkinja je ukazala na značaj transnacionalnih kompanija u svjetskoj privredi, i na nove metode indirektnog izvoza koje klasična spoljnotrgovinska statistika ne uzima u obzir, objašnjavajući sve razloge zašto postojeći okvir analize spoljne trgovine zasnovan na klasičnoj statistici spoljne trgovine više nije adekvatan. Ona je opisala u potpunosti metod Statistike trgovine stranih filijala (FATS) i primijenila ga na analizu izvoza robe Crne Gore za 2009. godinu. I u analizi spoljne trgovine SAD po FATS metodi kandidatkinja zaključuje da izvoz SAD obračunat po FATS metodi je značajno veći od izvoza po klasičnoj statistici spoljne trgovine, što govori o značaju američkih transnacionalnih kompanija u svijetu. Kandidatkinja je opisala i najnoviji metod koji spoljnu trgovinu analizira sa aspekta novododate vrijednosti.

U doktorskoj disertaciji kandidatkinja je posebno je ukazala na značaj trgovine usluga za privredu Crne Gore. Prema njenoj analizi prelomna tačka je 2007. godina kada izvoz usluga premašuje izvoz robe u Crnoj Gori. To je glavni segment Crne Gore kao uslužne privrede. Analizirajući spoljnotrgovinsku politiku Crne Gore kandidatkinja zaključuje da Crna Gora ima veoma liberalan carinski režim sa malom primjenom necarinskih barijera u trgovini.

Jedan od osnovnih zaključaka koji se nameće u primjeni novog koncepta u analizi međunarodne trgovine, FATS metodom, je da je prilagođeni (autohtoni) izvoz posmatranih zemalja veći od izvoza dobijenog po klasičnoj statistici spoljne trgovine u slučaju razvijenih zemalja koje su izvorište SDI. I obratno, u slučaju zemalja u razvoju izvoz utvrđen primjenom FATS metode je manji od izvoza koji daje klasična statistika spoljne trgovine. Ovaj zaključak treba biti rezultat nekih budućih istraživanja.

Ovi zaključci su usaglašeni sa rezultatima istraživanja kandidatkinje i njihovo tumačenje je logički izvedeno.

3. Konačna ocjena disertacije

3.1. Usaglašenost sa obrazloženjem teme

Dostavljena doktorska disertacija je u potpunosti usaglašena sa Obrazloženjem teme koje je kandidatkinja podnijela, i koji je prihvaćen od strane Univerziteta.

3.2. Mogućnost ponovljivosti

U doktorskoj disertaciji mr Olivera Živković istražuje se jedna aktuelna tema, analiza spoljne trgovine Crne Gore primjenom FATS metode koja uzima u obzir tokove stranog privatnog kapitala. Kao takva tema nije razmatrana u Crnoj Gori. Originalnost ove disertacije leži i u primjeni same FATS metode na podatke iz 2009. godine, koje je kandidatkinja sama prikupila i analizirala primjenom FATS metode. Ponovljivost analize je moguća analizom podataka koji su raspoloživi u zvaničnoj statistici spoljne trgovine Crne Gore i podataka koji su dostupni u finansijskim izvještajima stranih filijala najvećih izvoznika u Crnoj Gori.

3.3. Buduća istraživanja

Budući da je kandidatkinja istakla značaj trgovine usluga za privredu Crne Gore, i da ona u svom radu primjenjuje novi koncept analize međunarodne trgovine (FATS statistika) na spoljnu trgovinu robom Crne Gore u nekim narednim istraživanjima bi bilo korisno primijeniti FATS

metod i na analizu spoljne trgovine uslugama Crne Gore.

Budući da je Crna Gora kao kandidat za pristupanje Evropskoj uniji dužna da EUROSTAT izvještava i o indikatorima vezanim za FATS, i da se to prati od 2013. godine možemo očekivati da se za još neke godine uradi analiza spoljne trgovine Crne Gore po FATS metodologiji, što će u nekim budućim istraživanjima omogućiti da se vrši dinamička analiza tokova spoljne trgovine po FATS metodu.

Tada će biti moguće provjeriti i hipotezu o odnosu prilagođenog izvoza po FATS metodi i izvoza dobijenog primjenom klasične statistike spoljne trgovine, u odnosu na stepen razvijenosti posmatranih zemalja. Moguće će biti kvantitativno ispitati hipotezu da je prilagođeni (autohtoni) izvoz po FATS metodi posmatranih zemalja veći od izvoza dobijenog po klasičnoj statistici spoljne trgovine u slučaju razvijenih zemalja koje su izvorište SDI, i obratno u slučaju zemalja u razvoju.

Iako kandidatkinja opisuje i najnoviji statistički alat u analizi spoljne trgovine - obračun spoljne trgovine po novododatoj vrijednosti (Trade in Value-Added - TiVA), ona nije njega primijenila u analizi jer on zahtijeva primjenu metode input-output analize koja je veoma kompleksna. To može takođe biti jedna od preporuka za buduća istraživanja.

3.4. Ograničenja disertacije i njihov uticaj na vrijednost disertacije

Kandidatkinja je opisala najnovije metode u analizi međunarodne trgovine, FATS metod i TiVA, a direktno primijenila i FATS metod na izvoz Crne Gore u 2009. godini. Primjena FATS metode u slučaju malih i nerazvijenih zemalja podrazumijeva istraživanja na osnovu uzorka, a ne istraživanja cijelog skupa. Zbog toga je pouzdanost rezultata manja, ali prihvatljiva jer je primijenila FATS metod po preporukama međunarodne interorganizacione grupacije koji je izdao priručnik o njegovoj primjeni, poštujući sve naučne i stručne preporuke.

Svjetska trgovinska organizacija vodi FATS bazu podataka, koja je dostupna od 2003. godine, ali za sada samo najrazvijenije zemlje svijeta šalju podatke u ovu bazu. Zemlje regiona kao kandidati za pristupanje EU su dužni da počnu sa primjenom FATS metode i da redovno izvještavaju EUROSTAT o ovim podacima. Probna pilot studija je urađena u Crnoj Gori i Srbiji 2014. godine, za podatke koji se odnose na 2013. godinu, ali ovi podaci još nisu uvršteni u WTO FATS bazu. Kada podaci budu dostupni i u ovoj bazi, to znači da su provjereni i u skladu sa statističkim standardima UN i WTO i samim tim uporedivi između zemalja. Crna Gora još uvek nije uključena u OECD-WTO bazu statistike spoljne trgovine po novododatoj vrijednosti (TiVA), koja je javno dostupna od 2014. godine. Zbog toga je bilo otežano poređenje Crne Gore sa zemljama regiona ali i najrazvijenijim zemljama svijeta. Istraživanje kandidatkinje za 2009. godinu je omogućilo da se podaci porede, sa značajnim procentom vjerovatnoće i prihvatljivosti.

Originalni naučni doprinos

Rezultati iz doktorske disertacije mr Olivera Živković su originalni i prvi put je istraživana primjena novog koncepta analize međunarodne trgovine sa primjenom na spoljnu trgovinu Crne Gore. Prezentirana disertacija je izuzetno aktuelna, kako teorijski, tako i praktično, pa se može reći da ona predstavlja značajan doprinos u izučavanju ekonomskih pojava, posebno u oblasti međunarodne ekonomije.

Disertacija je dopunila naučna znanja o primjeni metoda Statistike trgovine stranih filijala (FATS), jer je uz prezentiranje primjene ove metode u SAD, ali i zemljama regiona, kroz prikaz velikog broja naučnih radova i studija i primjenom podataka iz relevantnih međunarodnih baza podataka, ukazala na zakonomjernosti u pogledu razlikovanja izvoza obračunatog po klasičnoj statistici spoljne trgovine i izvoza obračunatog po FATS metodi, u pogledu stepena razvijenosti zemlje čija se spoljna trgovina analizira.

Disertacija je dopunila naučna znanja jer analizira i ukazuje na najnoviji statistički alat u analizi spoljne trgovine – obračun spoljne trgovine po novododatoj vrijednosti (TiVA). Ona analizom podataka iz baze OECD-WTO, u kojoj su podaci za osamdesetak najznačajnijih privreda u svijetu, ukazuje na značaj stranih faktora proizvodnje u izvozu pojedinih zemalja. Ovo je izuzetno važan alat jer pokazuje koliki procenat proizvoda koji se izvozi se stvara radom domaćih, a koliki dio radom stranih faktora proizvodnje. Od zemalja našeg regiona za sada jedino su Slovenija i Hrvatska uključene u ovu bazu. Kandidatkinja međutim ističe da je za primjenu ovog obračuna neophodno napraviti input-output model privrede posmatrane zemlje. Imajući u vidu da oblast istraživanja doktorske disertacije nije dovoljno proučavana u Crnoj Gori, ovako koncipiran rad upotpunjuje istraživačku građu domaće ekonomske literature.

Disertacija je dopunila naučna znanja jer analizira značaj trgovine usluga za spoljnu trgovinu Crne Gore i ističe da ovaj vid trgovine dominira u spoljnoj trgovini Crne Gore. Crna Gora od 2007. godine ima znatno veći izvoz usluga nego robe, u ovom vidu trgovine bilježi permanentne suficite, što upotpunjuje sliku o Crnoj Gori kao uslužnoj privredi. U disertaciji kandidatkinja ističe značaj turizma za razvoj spoljne trgovine Crne Gore. Primjenom metode studije slučaja analizira međunarodno poslovanje jedne strane filijale koja posluje u privredi Crne Gore.

Disertacija je dopunila naučna znanja jer analizira investicionu klimu u Crnoj Gori kao i spoljnotrgovinski režim. Ovo ima i značajan stručni i praktični doprinos, jer je ovo važna analiza za poslovni sektor i buduće strane investitore.

Disertacija je proširila postojeće znanje jer kandidatkinja daje naučni doprinos kroz primjenu FATS metoda analize spoljne trgovine Crne Gore na podacima za 2009. godinu. Ona izračunava obračun izvoza primjenom FATS metode na primjeru Crne Gore korigovanjem podataka zvanične statistike spoljne trgovine Crne Gore za tu godinu (objektivni podaci) prilagođavanjem podataka o prodajama i izvoz stranih filijala koje posluju u Crnoj Gori, a nalaze se na listi najvećih crnogorskih izvoznika (subjektivni podaci). FATS metod je primijenila na uzorku odabranih kompanija a do poslovnih podataka tih kompanija dolazi samostalnim prikupljanjem iz konsolidovanih finansijskih izveštaja tih kompanija i putem metode ankete i intervjua. Izvoz koji je kandidatkinja prilagodila primjenom FATS metode se odnosi na robu i demonstrira dominantno učešće stranih filijala u robnom izvozu Crne Gore u 2009. godini. Kandidatkinja je prezentirala i podatke MONSTAT-a dobijene primjenom FATS metode za 2013. godinu, čime je omogućila primjenu dinamičke analize i upoređenje podataka iz 2009. godine, koje je sama dobila i podataka iz 2013. godine koje je MONSTAT izradio. Ovo predstavlja značajan doprinos razvoju nauke, podstrek za dalja istraživanja, ali je ovo i važan podatak za kreatore spoljno trgovinske i investicione politike Crne Gore.

Mišljenje i prijedlog komisije

Analizirana doktorska disertacija mr Olivera Živković predstavlja analizu spoljne trgovine Crne Gore, sa primjenom novog koncepta analize koji uzima u obzir kretanje stranog privatnog

kapitala u svjetskoj razmjeni roba i usluga. Navedena dostignuća naučnih istraživanja po svim relevantnim aspektima, potkrijepljena već iskazanim konstatacijama i ocjenama, opredijelila su jedinstven i usaglašen stav Komisije da doktorska disertacija "Novi koncept analize međunarodne trgovine na primjeru Crne Gore", kandidatkinje mr Olivera Živković, u potpunosti ispunjava sve uslove i standarde koji se zahtijevaju od disertacije u oblasti ekonomskih nauka. Komisija ocjenjuje da je disertaciji prethodio veoma utemeljen naučno-istraživački rad, i da je do disertacije dovelo naučno utemeljeno, sadržajno, sveobuhvatno i sistematično istraživanje. Primjena FATS metode u analizi spoljne trgovine Crne Gore predstavlja originalni naučni doprinos ove disertacije.

Uzimajući u obzir sve navedene ocjene i sagledavši integralnu analizu teksta ove disertacije, Komisija je saglasna u pozitivnoj ocjeni iste, te sa posebnim zadovoljstvom predlaže Vijeću Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore u Podgorici da prihvati doktorsku disertaciju "Novi koncept analize međunarodne trgovine na primjeru Crne Gore", kandidatkinje mr Olivera Živković, i predloži Senatu Univerziteta Crne Gore imenovanje Komisije za njenu odbranu, i nakon sprovedene procedure na organima Univerziteta, zakaže njenu javnu odbranu.

Izdvojeno mišljenje

Ime i prezime

Napomena

KOMISIJA ZA OCJENU DOKTORSKE DISERTACIJE

Dr. Predrag Bjelić, redovni profesor, Ekonomski fakultet, Univerzitet u Beogradu, Srbija

Dr. Gordana Đurović, redovna profesorica, Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora

Dr. Danijela Jaćimović, redovna profesorica, Ekonomski fakultet, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora

Datum i ovjera (pečat i potpis odgovorne osobe)

U Podgorici,
20.12.2017. godine

[Signature]

Odlukom Senata Univerziteta Crne Gore broj 03-573/2, donijetoj na sjednici održanoj 04.05.2017. godine, a na predlog Vijeća Ekonomskog fakulteta, imenovani smo za pisanje Izvještaja o doktorskoj disertaciji **“Novi koncept analize međunarodne trgovine na primjeru Crne Gore”**, kandidatkinje mr Olivera Živković.

Na osnovu člana 41 stav 2 Pravila doktorskih studija Univerziteta Crne Gore, komisija je proučila sadržaj i naučne zaključke ove disertacije i podnosi sljedeći:

I Z V J E Š T A J O OCJENI DOKTORSKE DISERTACIJE

I OPŠTE KARAKTERISTIKE

1. Podaci o kandidatkinji

Olivera Živković je rođena 15. marta 1974. godine u Podgorici. Osnovnu i srednju školu završila je u Podgorici. Dobitnik je diplome „Luča“. Diplomirala je na Ekonomskom fakultetu u Podgorici 1999. godine. Poslediplomske magistarske studije, smjer međunarodna ekonomija, upisala je 2002. godine na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Beogradu, i odbranila magistarski rad po naslovom „Strategija promocije stranih direktnih investicija u Crnoj Gori“, decembra 2009. godine. Doktorske studije upisala je 2010. godine na Univerzitetu Crne Gore. Od početka svog naučnog rada bavi se međunarodnom ekonomijom, autor je više naučnih i stručnih članaka iz ove oblasti. Posebno se bavi izučavanjem oblasti međunarodne trgovine i međunarodnih finansija. Učestvovala je na brojnim domaćim i međunarodnim konferencijama.

Zaposlena je u „Agenciji za izgradnju i razvoj Podgorice“ d.o.o. Podgorica, u sektoru finansija, kao samostalni saradnik za finansije. Član je Savjeta za razvoj Glavnog grada Podgorice, kao i Odbora direktora društva „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Podgorica. Od 2013. godine honorarno je angažovana na Fakultetu za poslovne studije Univerziteta Mediteran, kao asistent-saradnik u nastavi na predmetima Međunarodne finansije, Ekonomija evropskih integracija, Monetarna ekonomija i Mikroekonomija. Govori francuski i engleski jezik.

2. Osnovni podaci o doktorskoj disertaciji

Mr Olivera Živković je predala na ocjenu doktorsku disertaciju "Novi koncept analize međunarodne trgovine na primjeru Crne Gore". Doktorska disertacija ima ukupno 293 strane teksta. Posebno su dati podaci o doktorandu, mentoru i članovima komisije, apstrakt na crnogorskom i engleskom jeziku, sadržaj, spisak skraćenica, kao i pregled tabela, grafika i slika (I-XVI). Disertacija je oblikovana u skladu sa pravilima doktorskih studija Univerziteta Crne Gore. Rad je pisan u Microsoft Word programu, a korišćena je Times New Roman vrsta slova. Glavni naslovi i podnaslovi su boldirani i ispisani slovima veličine 14, odnosno 12. Veličina pisma u glavnom tekstu dokorskog rada je 12, dok je tekst u fusnotama ispisani slovima veličine 10. Disertacija sadrži 81 tabelu, 25 grafika i 10 slika koji bliže ilustruju nalaze i stavove iz osnovnog teksta i omogućavaju bolje razumijevanje i dublje sagledavanje teme koja je predmet istraživanja.

Kandidatkinja mr Olivera Živković je u izradi disertacije koristila obimnu literaturu najuže vezanu za temu disertacije, što se može vidjeti iz pregleda korišćene literature gdje je navedeno 140 izvora (štampanih i elektronskih) i 19 internet stranica. Od navedenog broja značajan dio se odnosi na najnoviju inostranu literaturu, kako stručne monografije tako i naučne časopise, tako da se može zaključiti da je, s obzirom na obuhvat, karakter, sadržaj i aktuelnost, kandidatkinja koristila savremenu i relevantnu literaturu i dokumentacionu osnovu za istraživanje i izradu predmetne doktorske disertacije.

II TEORIJSKO-PRAKTIČNI OKVIR ISTRAŽIVANJA, METODOLOGIJA I STRUKTURA RADA

1. Teorijski i praktični okvir istraživanja

Međunarodna trgovina je najznačajnija aktivnost svjetske privrede od davnina, i značajan izvor privrednog rasta, posebno za male i otvorene privrede. Obim međunarodne trgovine značajno raste posle velikih geografskih otkrića u 16. vijeku, kada ona postaje zaista globalna aktivnost. Privredni razvoj Evrope u tom periodu se zasnivao na eksploataciji resursa iz kolonija van Evrope, pa je međunarodna trgovina bila podređena ovom modelu privrednog razvoja. Najznačajniji razvoj međunarodne trgovine se odigrao od kraja 19. vijeka. Važan faktor u tom razvoju postaje kretanje privatnog kapitala preko nacionalnih granica. To kretanje privatnog kapitala preko nacionalnih granica je omogućilo da filijale stranih kompanija obavljaju sve značajnije prodaje na tržištima zemalja domaćina, i ove prodaje ne bilježi statistika spoljne

trgovine. Prema podacima Konferencije UN o trgovini i razvoju (UNCTAD) ukupne prodaje stranih filijala su 2016. godine iznosile čak 37.570 milijardi USD, dok je ukupan svjetski izvoz roba i usluga, koji bilježi klasična statistika spoljne trgovine, u istoj godini iznosio 20.437 milijardi USD.¹

Predmet rada mr Olivera Živković je upravo postavljanje novog koncepta međunarodne trgovine koji odgovara uslovima rastuće transnacionalizacije međunarodne trgovine i povećanju broja transnacionalnih kompanija, i to na primjeru Crne Gore. Transnacionalizacija međunarodne trgovine je jedan od najznačajnijih procesa u svjetskoj privredi poslije Drugog svjetskog rata, koja je doprinijela sve značajnijoj ulozi transnacionalnih kompanija u međunarodnoj trgovini, a time i spoljnoj trgovini mnogih zemalja. Transnacionalne kompanije su najznačajniji nosioci stranih direktnih investicija i imaju veliku ulogu u svjetskoj privredi, a posebno svjetskoj trgovini. Kandidatkinja upravo ukazuje da transnacionalne kompanije ostvaruju oko 50% svjetskog bruto društvenog proizvoda i njihovo učešće se i dalje povećava. Učešće ovih kompanija u međunarodnoj trgovini je veoma značajno, i na njih otpada 2/3 svjetske trgovine. Trgovina koja se obavlja zatvoreno u sistemima određenih transnacionalnih kompanija (intra-firmska trgovina) učestvuje sa oko 1/3 u ukupnoj svjetskoj trgovini. Proces transnacionalizacije nije zaobišao ni Crnu Goru, iako je ona jedna od najmanjih evropskih država. Naprotiv, Crna Gora je uspjela privući znatne iznose stranih direktnih investicija i od 2005. godine se nalazi u vrhu evropskih privreda u tranziciji po privučenim stranim direktnim investicijama per capita.

U doktorskoj disertaciji mr Olivera Živković ukazuje da postojeći okvir analize spoljne trgovine Crne Gore uključuje samo klasične transakcije robom i uslugama preko nacionalnih granica, odnosno sve prodaje roba u inostranstvu kao izvoz i sve kupovine roba kao uvoz. Tako, na primjer, sve što se proda iz Crne Gore u ostatak svijeta predstavlja njen izvoz, uključujući i prodaje filijala stranih kompanija koje posluju na teritoriji naše zemlje. Udio prodaja stranih filijala nije bio značajan za Crnu Goru do 1990-ih godina, međutim, danas dobija značajno učešće u privrednoj aktivnosti Crne Gore. Zanemarivanjem podataka o prodajama filijala stranih transnacionalnih kompanija koje posluju u Crnoj Gori, dobijamo zamagljenu sliku kako spoljne trgovine, tako i ostvarene privredne aktivnosti unutar Crne Gore u kojoj nisu razgraničene aktivnosti pod kontrolom domaćeg i stranog kapitala. S obzirom da statistika spoljne trgovine predstavlja važan izvor podataka za ekonomske analize i projekcije, kao i za donošenje odluka na nivou države i pojedinih subjekata, postojeći okvir analize nije dobar i ne daje realnu sliku kreatorima spoljnotrgovinske i ukupne ekonomske politike. Zato nam je potreban novi pristup koji će uključiti ove značajne učesnike u privredi

¹ UNCTAD, World Investment Report 2017, Geneva, 2017, table I.4., p. 26.

Crne Gore, strane filijale transnacionalnih kompanija, na što ukazuje kandidatkinja. Da bismo mogli da sprovedemo novi pristup u analizi međunarodne trgovine, moramo da primijenimo novi statistički koncept - statistiku trgovine stranih filijala (*Foreign Affiliates Trade in Services Statistics - FATS*).

Kandidatkinja upravo ukazuje da je za Crnu Goru najbitnija trgovina uslugama, mnogo bitnija nego trgovina robom. Crna Gora je u privrednom razvoju orjentisana na razvoj sektora usluga, tako da i u spoljnoj trgovini ove zemlje usluge imaju primat. Mr Olivera Živković u svom radu primjenjuje novi koncept analize međunarodne trgovine (FATS statistika) na spoljnu robnu trgovinu Crne Gore, da bi dobila iznos prilagođenog (autohtonog) izvoza. Za godinu posmatranja izabrala je 2009. godinu, za koju je kandidatkinja sama prikupila podatke. Naime, Crna Gora kao kandidat za pristupanje Evropskoj uniji dužna je da EUROSTAT izvještava i o indikatorima vezanim za FATS. Prve ozbiljne analize u ovom pogledu urađene su za 2013. godinu, što je kandidatkinja i prikazala u svojoj doktorskoj disertaciji.

Brojni naučni i stručni radovi se bave problematikom transnacionalnih kompanija i stranih direktnih investicija, u kojima se uglavnom konstatuje da između priliva stranih direktnih investicija i izvoza neke zemlje postoji pozitivna korelacija. Međutim, ne daje se odgovor na suštinsko pitanje da li je stvarno povećan izvoz određene zemlje, koje su koristi koje imaju zemlje domaćini stranih filijala. Odgovor na ova i mnoga druga pitanja daje koncept međunarodne trgovine predložen u radu. Imajući u vidu da oblast istraživanja doktorske disertacije nije dovoljno proučavana u Crnoj Gori, ovako koncipiran rad upotpunjuje istraživačku građu domaće ekonomske literature. Kandidatkinja ide i korak dalje, jer u radu obrađuje i novi koncept koji spoljnu trgovinu jedne zemlje posmatra sa aspekta novododate vrijednosti u razmjeni (*Trade in value-Added – TiVA*).

2. Metodologija istraživanja i nalaza disertacije

U skladu sa navedenim predmetom istraživanja i postavljenim ciljevima i zadacima, u toku izrade doktorske disertacije kandidatkinja mr Olivera Živković je primijenila opšte naučne metode, kao što su *metod analize i sinteze*, koje su bile neophodne za bilo koju analizu i uopštavanje naučnih zaključaka. U radu je korišćen i posebni naučni metod, *metod studije slučaja*, kojim su istraživani pojedinačni primjeri u praksi i potkrepljivani rezultati analize opštim metodima. U toku istraživanja na izradi doktorske disertacije primijenjen je i *komparativni metod*, jer je vršeno poređenje Crne Gore sa sličnim zemljama, u njenom okruženju i u Evropi.

Za analizu podataka korišćeni su i kvantitativni metodi. Od najprostijih, *metoda statističke deskripcije*, kao što su metod tabeliranja, metod grafičkog prikazivanja, metod grupisanja i klasifikacije, statistički prosjek, standardna devijacija i slično, do metoda dinamičke analize, kao što su stope rasta i slično, kandidatkinja ukazuje na tendencije u svjetskoj privredi u oblasti transnacionalnih preduzeća i stranih direktnih investicija.

Najveći doprinos ove disertacije predstavlja upravo objašnjenje i primjena novog pristupa u analizi međunarodne trgovine primjenom *statistike trgovine stranih filijala* (FATS). Ova statistika prati aktivnosti stranih filijala u zemljama domaćinima (inward FATS), ali i aktivnosti domaćih transnacionalnih preduzeća u inostranstvu (outward FATS). Obično se detaljnije proučava rad stranih transnacionalnih kompanija u zemlji posmatranja. Posmatraju se samo filijale stranih transnacionalnih kompanija koje su u većinskom vlasništvu (MOFA princip).

Statistika međunarodne trgovine koja kao instrument koristi statistiku trgovine stranih filijala (FATS) podrazumijeva da se prate tokovi privatnog kapitala i da se po "nacionalnosti" tog kapitala pripisuju podaci o izvozu zemlji porijekla kapitala, a ne zemlji iz koje se izvoz ostvaruje, u slučaju poslovanja stranih filijala. To podrazumijeva da se izvoz obavlja i indirektno, preko stranih filijala domaćih matičnih kompanija, u dva osnovna toka:

1. prodaje strane filijale na tržištu zemlje domaćina filijale;
2. izvoza te strane filijale na treća tržišta.

Prodaje filijala se pripisuju kao izvoz zemlji iz koje potiče matično preduzeće određene transnacionalne kompanije. Prilikom određivanja nacionalnosti kapitala primjenjuje se princip krajnjeg investitora (Ultimate Beneficiary Investor-UBI princip).

Prvobitna statistika koja prati poslovnu aktivnost transnacionalnih kompanija razvijena je u SAD još 1950-ih godina, od kada ova zemlja prikuplja i obrađuje podatke kako o poslovanju američkih transnacionalnih kompanija u svijetu, tako i o poslovanju stranih filijala koje posluju u američkoj privredi. Posjedovanje ovakvih podataka je veoma važno za vođenje ispravne ekonomske politike, posebno u oblasti saradnje sa inostranstvom. Na međunarodnom nivou, aktivnost oko izrade FATS-a počinje tek krajem 20. vijeka, dok Svjetska trgovinska organizacija objavljuje podatke o FATS-u od 2003. godine.

Podaci koji su neophodni za primjenu FATS statistike, za razliku od klasične statistike spoljne trgovine koji se dobijaju posmatranjem na carini (za robu) ili iz statistike platnog bilansa (za usluge), se dobijaju iz poslovnih izvještaja i računovodstvene evidencije

transnacionalnih kompanija. Tu se postavlja značajno pitanje povjerljivosti poslovnih podataka i zaštita trgovačkih tajni. Prilikom izrade FATS statistike se mora naći balans između potrebe za javnim podacima i povjerljivosti podataka preduzeća. Za neke manje zemlje je veoma skupo i komplikovano da za svaku godinu vrše sastavljanje statistike međunarodne trgovine po FATS konceptu, odnosno oni to ne mogu učiniti za sve strane kompanije koje posluju u njihovoj privredi i za sve svoje kompanije koje posluju u inostranstvu, pa zbog tih finansijskih i resursnih ograničenja, ove zemlje često pribjegavaju metodi uzorka i sakupljanju statistike po FATS-u svake druge ili treće godine. Kandidatkinja je u svojoj doktorskoj disertaciji sačinila uzorak od najvećih robnih izvoznika u Crnoj Gori, i za posmatranu 2009. godinu uradila obračun izvoza po FATS konceptu.

Olivera Živković u svojoj doktorskoj disertaciji obrađuje i metod *statistike spoljne trgovine po novododatoj vrijednosti*. Klasična statistika spoljne trgovine naime prati izvoz i uvoz po bruto konceptu. To znači da ako jedna zemlja uveze sirovinu i nju djelimično obradi (doda novostvorenu vrijednost) kada je izvozi, onda se izvoz obračunava po cjelokupnoj vrijednosti izvoza, a ne samo po vrijednosti koja je u zemlji izvoza dodata. Baza podataka Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) i Svjetske trgovinske organizacije o međunarodnoj trgovini po konceptu novododate vrijednosti je, za najveće privrede svijeta, dostupna od juna 2012. godine. Podaci po ovom konceptu obračuna spoljne trgovine predstavljaju novi pristup analizi pozicije savremenih ekonomskih sistema u međunarodnoj trgovini. Prema klasičnoj statistici spoljne trgovine, najveći svetski izvoznik roba je NR Kina, koja je postala globalna fabrika za proizvodnju većine proizvoda u svijetu zbog svoje jeftine radne snage. Ali, podaci iz ove baze govore da su Evropska unija i SAD još uvijek značajne sile u svjetskom izvozu.

3. Struktura rada

Ovaj rad se sastoji od uvoda, središnjeg dijela i zaključka. Glavni dio dokorskog rada je podijeljen na četiri glave. U prvoj glavi naslovljenoj „Transnacionalizacija međunarodne trgovine“, mr Olivera Živković ukazuje na osnovne koncepte globalnog poslovanja transnacionalnih kompanija, kao što su intrafirmska trgovina i transferne cijene. Nakon definisanja samog pojma transnacionalnih kompanija, posebno je značajno što je kandidatkinja obradila efekte uticaja transnacionalnih kompanija na matičnu zemlju, ali i na zemlju domaćina. Danas u svijetu postoji oko 82000 matičnih kompanija sa preko 800000 stranih filijala, koje kontrolišu oko jednu četvrtinu ukupne svjetske proizvodnje. Istovremeno, ove kompanije kontrolišu čak 2/3 svjetskog izvoza, prema podacima UNCTAD-a. Prodaja preko njihovih filijala za više od 50% nadmašuje ukupan svjetski izvoz.

Kandidatkinja ukazuje da je osnovni razlog takve uloge transnacionalnih kompanija ekspanzija stranih direktnih investicija, koje su glavni vid međunarodnog kretanja privatnog kapitala. U ovoj glavi kandidatkinja ukazuje i na međunarodne tokove kretanja radne snage, kao drugog faktora proizvodnje koji je danas takođe mobilan. Ali posebno apostrofira da je jedan od važnih motiva kretanja privatnog kapitala korišćenje jeftinih resursa radne snage u matičnim zemljama. Glavni motiv poslovanja transnacionalnih kompanija je, kao i kod svih drugih firmi, maksimizacija profita, s tim da se ostvarenje poslovne vizije vezuje za dugi rok. Transnacionalne kompanije su nosioci procesa globalizacije, najistaknutijeg procesa u svjetskoj privredi i svjetskoj trgovini, koji proizvodi brojne efekte kako na ukupnu svjetsku privredu, tako i na pojedinačne ekonomske sisteme. Putem stranih direktnih investicija, transnacionalne kompanije su izmijenile strukturu međunarodne trgovine, potiskujući klasične oblike izvoza i uvoza roba i usluga.

U prvom poglavlju posebno ističemo kao društveno korisno razmatranje priliva stranih direktnih investicija u Crnu Goru. Mr Olivera Živković ukazuje na poziciju Crne Gore u prilivu investicija, upoređujući je sa zemljama u regionu Zapadnog Balkana. Ona ukazuje na sektore gdje se priliv značajnije desio, postavlja te sektore u ukupni razvojni koncept zemlje, te kritički analizira investicionu klimu za ulaganje u Crnu Goru. Posebno je značajno što ukazuje na transnacionalizaciju spoljne trgovine Crne Gore, ukazujući na sve veći značaj transnacionalnih kompanija u spoljnoj trgovini Crne Gore.

U drugom poglavlju disertacije „Crna Gora u međunarodnoj trgovini“, mr Olivera Živković ukazuje na poziciju Crne Gore u globalnim trgovinskim tokovima. Jedan od izazova sa kojim se suočava Crna Gora u poslednjih nekoliko godina je visok spoljnotrgovinski deficit. Ubrzani privredni razvoj u prethodnom periodu, visok priliv stranih direktnih investicija i visoka investiciona aktivnost uticali su na povećanje uvoza roba, što je, uz skroman i nedisperziran izvoz, dovelo do visokog spoljnotrgovinskog deficita. Kandidatkinja je analizirala spoljnu trgovinu Crne Gore u pogledu proizvodne i geografske strukture. Nizak nivo konkurentnosti Crne Gore u pogledu izvoza robe, u kojem dominiraju sirovine i proizvodi niskog stepena obrade, su značajan ograničavajući faktor. U radu se, međutim, sa pravom i argumentovano ističe, da veliki potencijal razvoja Crne Gore leži u izvozu usluga.

Mr Olivera Živković detaljno opisuje spoljnotrgovinsku politiku Crne Gore i ukazuje na institucije zadužene za kreiranje i sprovođenje ove politike, opisuje regulativu u vezi sa ovom politikom i analizira najznačajnije instrumente spoljnotrgovinske politike Crne Gore. U ovom poglavlju se kandidatkinja osvrće i na regionalne trgovinske integracije Crne Gore, ukazujući na proces pristupanja Evropskoj uniji, regulisanje trgovine u

okviru CEFTA 2006 sporazuma, ali i na saradnju sa drugim značajnim spoljnotrgovinskim partnerima. Posebno je značajan dio rada gdje mr Olivera Živković analizira proces učlanjenja Crne Gore u Svjetsku trgovinsku organizaciju, najznačajniju instituciju u oblasti međunarodne trgovine. I u ovom dijelu kandidatkinja, potpuno pravilno, stavlja akcenat na regulisanje trgovine uslugama od strane Svjetske trgovinske organizacije.

U posebnom dijelu druge glave mr Olivera Živković sistematično i kritički analizira koncept klasične statistike spoljne trgovine, dajući veoma detaljno analizu načina i ovlašćenja u prikupljanju statističkih podataka vezano za spoljnu trgovinu Crne Gore. Ona opisuje metodologiju koja se koristi, različite statističke koncepte koji se primjenjuju, opisuje klasifikacije proizvoda u spoljnoj trgovini i slično. Ona posebnu pažnju, u odvojenim djelovima rada, pridaje istraživanju međunarodne trgovine uslugama i međunarodne trgovine poluproizvodima. Kandidatkinja ukazuje koliko je značajna međunarodna trgovina uslugama i poluproizvodima danas. U ovom dijelu rada posebno je značajno što mr Olivera Živković ukazuje na nedostatke postojeće analize i neadekvatnost postojeće metodologije statistike spoljne trgovine Crne Gore, koja ne odgovara uslovima velikog priliva stranih direktnih investicija, rastuće transnacionalizacije Crne Gore i sve većem broju stranih filijala na njenoj teritoriji. Ovo ukazuje na potrebu razvoja novog koncepta analize međunarodne trgovine i u Crnoj Gori, te uvođenja analizirane metodologije u redovni plan statističkih istraživanja Zavoda za statistiku.

Treći dio doktorske disertacije „Novi statistički koncept analize spoljne trgovine“ je posvećen upravo teorijskim osnovama novog statističkog koncepta analize spoljne trgovine. Prema ovom konceptu, na primjer, izvoz iz određene zemlje, ukoliko je učinjen iz stranih filijala, pripisuju se zemlji porijekla kapitala strane filijale, a ne zemlji iz koje je izvršen izvoz, kao po klasičnoj statistici. To onda baca potpuno novo svjetlo na odnose nacionalnih privreda u svjetskoj trgovini. U doktorskoj disertaciji mr Olivera Živković detaljno opisuje statistiku trgovine stranih filijala (FATS), njene varijable, metodologiju i način prikupljanja podataka za izradu ovog koncepta. Ona prikazuje podatke koji su dobijeni primjenom ovog koncepta u razvijenim privredama, i to Sjedinjenim Američkim Državama i Evropskoj uniji. U disertaciji su dati podaci koje su po ovom konceptu prikupljeni i u zemljama u našem okruženju, kao što su Slovenija, Hrvatska, Srbija i Bosna i Hercegovina. I međunarodne organizacije, u prvom redu Svjetska trgovinska organizacija, su počele da publikuju podatke po ovom konceptu posmatranja i analize spoljne trgovine, na što se ukazuje u disertaciji. Na osnovu analize u ovom poglavlju kandidatkinja je ukazala da razvijene zemlje kao glavni izvori privatnog kapitala imaju potcijenjen izvoz iskazan po klasičnoj statistici, dok zemlje u razvoju kao glavni primaoci stranih direktnih investicija imaju precijenjen izvoz.

U četvrtom, posljednjem dijelu doktorske disertacije, „Primjena novog koncepta u analizi spoljne trgovine Crne Gore“, mr Olivera Živković primjenjuje novi koncept analize spoljne trgovine na Crnu Goru. Ovo je veoma značajan društveni doprinos ovog naučno-istraživačkog rada. Kandidatkinja ukazuje na neophodnost razvoja novog statističkog koncepta međunarodne trgovine Crne Gore, jer bi on otklonio nedostatke postojećeg okvira analize i postojeće metodologije statistike spoljne trgovine i bio prilagođen novim uslovima rastuće globalizacije i transnacionalizacije privrede Crne Gore. Kad su prilivi stranih direktnih investicija postali značajni, i kad se povećao broj stranih filijala u Crnoj Gori, ukazala se potreba za uvođenjem novog koncepta. U prvom dijelu ovog poglavlja kandidatkinja prezentira nalaze Zavoda za statistiku Crne Gore, koji od 2014. godine, za referentnu 2013. godinu, prati i iskazuje podatke po FATS konceptu, što je obaveza Crne Gore kao zemlje kandidata za pristupanje Evropskoj uniji (prihvaćene obaveze u pregovorima o razvoju statističkog sistema pod poglavljem 18). Prema ovim podacima jasno vidimo značajno učešće stranih filijala preduzeća iz našeg regiona, ali i drugih zemalja, kao što su Rusija, Holandija, Kipar i slične.

U doktorskoj disertaciji koleginica primjenom metode studije slučaja proučava značaj poslovanja stranih filijala i na mikroekonomskom nivou, posmatrajući dvije strane filijale, jednu iz oblasti proizvodnje robe, a drugu iz oblasti pružanja usluga. Iz proizvodne djelatnosti posmatrano je poslovanje preduzeća *Daido Metal Kotor* a.d. Kotor, dok je iz oblasti pružanja usluga analizirano poslovanje hotela *Maestral-Pržno*. Na ovim primjerima doktorandkinja utvrđuje pojedinačni doprinos ovih kompanija, stranih filijala, privrednom razvoju i spoljnoj trgovini Crne Gore.

Posebno značajan doprinos disertacije je to što je mr Olivera Živković izvršila obračun izvoza Crne Gore primjenom novog koncepta analize spoljne trgovine. Ona je uzela 2009. godinu za posmatranje i sama prikupila podatke, praveći uzorak prema listi najznačajnijih izvoznika Crne Gore. Ona u radu demonstrira na primjeru osam najznačajnijih stranih filijala u Crnoj Gori, da se izvoz robe potpuno duguje upravo ovim preduzećima sa stranim kapitalom.

Značajan doprinos je što mr Olivera Živković u svojoj disertaciji ukazuje i na najnoviji statistički alat u analizi spoljne trgovine – obračun spoljne trgovine po novododatoj vrednosti (TiVA). Ona prezentuje podatke iz baze OECD-WTO u kojoj su podaci za osamdesetak najznačajnijih privreda u svijetu. Od zemalja našeg regiona jedino su Slovenija i Hrvatska uključene, za sada. Ovo je izuzetno važan alat jer pokazuje koliki procenat proizvoda koji se izvozi se stvara radom domaćih, a koliki dio radom stranih faktora proizvodnje. Kandidatkinja međutim ističe da je za primjenu ovog obračuna neophodno napraviti input-output model privrede posmatrane zemlje.

III OCJENA RADA I PREDLOG KOMISIJE

Analizirana doktorska disertacija mr Olivera Živković predstavlja analizu spoljne trgovine Crne Gore, sa primjenom novog koncepta analize koji uzima u obzir kretanje stranog privatnog kapitala, a doktorska disertacija je u potpunosti usaglašena sa Obrazloženjem teme koje je kandidatkinja podnijela, i koji je prihvaćen od strane Univerziteta. Rezultati iz doktorske disertacije mr Olivera Živković su originalni i prvi put je istraživana primjena novog koncepta analize međunarodne trgovine sa primjenom na spoljnu trgovinu Crne Gore. Prezentirana disertacija je izuzetno aktuelna, kako teorijski, tako i praktično, pa se može reći da ona predstavlja značajan doprinos u izučavanju ekonomskih pojava, posebno u oblasti međunarodne ekonomije.

Disertacija je dopunila naučna znanja o primjeni metoda Statistike trgovine stranih filijala (FATS), jer je uz prezentiranje primjene ove metode u SAD, ali i zemljama regiona, kroz prikaz velikog broja naučnih radova i studija i primjenom podataka iz relevantnih međunarodnih baza podataka, ukazala na zakonomjernosti u pogledu razlikovanja izvoza obračunatog po klasičnoj statistici spoljne trgovine i izvoza obračunatog po FATS metodi, u pogledu stepena razvijenosti zemlje čija se spoljna trgovina analizira. Disertacija je dopunila naučna znanja jer analizira i ukazuje na najnoviji statistički alat u analizi spoljne trgovine – obračun spoljne trgovine po novododatoj vrijednosti (TiVA). Ona analizom podataka iz baze OECD-WTO, u kojoj su podaci za osamdesetak najznačajnijih privreda u svijetu, ukazuje na značaj stranih faktora proizvodnje u izvozu pojedinih zemalja. Ovo je izuzetno važan alat jer pokazuje koliki procenat proizvoda koji se izvozi se stvara radom domaćih, a koliki dio radom stranih faktora proizvodnje. Od zemalja našeg regiona za sada jedino su Slovenija i Hrvatska uključene u ovu bazu. Kandidatkinja međutim ističe da je za primjenu ovog obračuna neophodno napraviti input-output model privrede posmatrane zemlje. Imajući u vidu da oblast istraživanja doktorske disertacije nije dovoljno proučavana u Crnoj Gori, ovako koncipiran rad upotpunjuje istraživačku građu domaće ekonomske literature.

Disertacija je dopunila naučna znanja jer analizira značaj trgovine usluga za spoljnu trgovinu Crne Gore i ističe da ovaj vid trgovine dominira u spoljnoj trgovini Crne Gore. Crna Gora od 2007. godine ima znatno veći izvoz usluga nego robe, u ovom vidu trgovine bilježi permanentne suficite, što upotpunjuje sliku o Crnoj Gori kao uslužnoj privredi. U disertaciji kandidatkinja ističe značaj turizma za razvoj spoljne trgovine Crne Gore. Primjenom metode studije slučaja analizira međunarodno poslovanje jedne strane filijale koja posluje u privredi Crne Gore. Ova disertacija je dopunila naučna znanja jer analizira i investicionu klimu u Crnoj Gori kao i spoljnotrgovinski režim. Ovo

ima i značajan stručni i praktični doprinos, jer je ovo važna analiza za poslovni sektor i buduće strane investitore.

Disertacija je proširila postojeće znanje jer kandidatkinja daje naučni doprinos kroz primjenu FATS metoda analize spoljne trgovine Crne Gore na podacima za 2009. godinu. Ona izračunava obračun izvoza primjenom FATS metode na primjeru Crne Gore korigovanjem podataka zvanične statistike spoljne trgovine Crne Gore za tu godinu (objektivni podaci) prilagođavanjem podataka o prodajama i izvoz stranih filijala koje posluju u Crnoj Gori, a nalaze se na listi najvećih crnogorskih izvoznika (subjektivni podaci). FATS metod je primijenila na uzorku odabranih kompanija a do poslovnih podataka tih kompanija dolazi samostalnim prikupljanjem iz konsolidovanih finansijskih izveštaja tih kompanija i putem metode ankete i intervjua. Izvoz koji je kandidatkinja prilagodila primjenom FATS metode se odnosi na robu i demonstrira dominantno učešće stranih filijala u robnom izvozu Crne Gore u 2009. godini. Kandidatkinja je prezentirala i podatke MONSTAT-a dobijene primjenom FATS metode za 2013. godinu, čime je omogućila primjenu dinamičke analize i upoređenje podataka iz 2009. godine, koje je sama dobila i podataka iz 2013. godine koje je MONSTAT izradio. Ovo predstavlja značajan doprinos razvoju nauke, podstrek za dalja istraživanja, ali je ovo i važan podatak za kreatore spoljno trgovinske i investicione politike Crne Gore.

Navedena dostignuća naučnih istraživanja po svim relevantnim aspektima, potkrijepljena već iskazanim konstatacijama i ocjenama, opredijelila su jedinstven i usaglašen stav Komisije da doktorska disertacija »**Novi koncept analize međunarodne trgovine na primjeru Crne Gore**«, kandidatkinje **mr Olivera Živković**, u potpunosti ispunjava sve uslove i standarde koji se zahtijevaju od disertacije u oblasti ekonomskih nauka, pa se ona može ocijeniti kao veoma utemeljen i originalan naučno-istraživački rad, koji predstavlja kvalitetno, sadržajno, sveobuhvatno i sistematično prezentirano istraživanje.

Prezentirana disertacija je izuzetno aktuelna, kako teorijski, tako i praktično, pa se može reći da ona predstavlja značajan doprinos u izučavanju ekonomskih pojava, posebno u oblasti međunarodne ekonomije. Osim prezentiranja velikog broja naučnih radova i studija, podataka iz relevantnih međunarodnih baza podataka, kandidatkinja je dala i značajan doprinos, jer je uradila obračun izvoza primjenom FATS statistike na primjeru Crne Gore. Kandidatkinja je prezentirala i podatke MONSTAT-a dobijene primjenom FATS metode za 2013. godinu, čime je omogućila primjenu dinamičke analize i upoređenje podataka iz 2009. godine, koje je sama dobila i podataka iz 2013. godine koje je MONSTAT izradio.

Uzimajući u obzir sve navedne ocjene i sagledavši integralnu analizu teksta ove disertacije, Komisija je saglasna u pozitivnoj ocjeni iste, te sa posebnim zadovoljstvom predlaže Vijeću Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore u Podgorici da prihvati doktorsku disertaciju "**Novi koncept analize međunarodne trgovine na primjeru Crne Gore**", kandidatkinje **mr Olivera Živković**, i predloži Senatu Univerziteta imenovanje Komisije za njenu odbranu, te da nakon sprovedene procedure na organima Univerziteta, zakaže javnu odbranu.

Podgorica, 25. oktobar 2017. godine

KOMISIJA:

1. Prof. dr Predrag Bjelić (mentor)

redovni profesor
Univerzitet u Beogradu
Ekonomski fakultet

2. Prof. dr Gordana Đurović

redovni profesor
Univerzitet Crne Gore
Ekonomski fakultet

3. Prof. dr Danijela Jaćimović

redovni profesor
Univerzitet Crne Gore
Ekonomski fakultet

Univerzitet Crne Gore
Centralna univerzitetska biblioteka
adresa / address: Cetinjska br. 2
81000 Podgorica, Crna Gora
telefon / phone: 00382 20 414 245
fax: 00382 20 414 259
mail: cub@ucg.me
web: www.ucg.ac.me
Central University Library
University of Montenegro

Broj / Ref: 01/6-1-6-377/1
Datum / Date: 15.12.2017.

UNIVERZITET CRNE GORE

EKONOMSKI FAKULTET

N/r gospodinu Željku Vujoševiću

Poštovani gospodine Vujoševiću,

Vraćamo doktorsku disertaciju „**Novi koncept analize međunarodne trgovine na primjeru Crne Gore**“ kao i Izvještaj o ocjeni doktorske disertacije, kandidata mr Olivera Živković, koja je dostavljena **Centralnoj univerzitetskoj biblioteci** dana 15. 11. 2017. godine, na uvid i ocjenu javnosti, u skladu sa članom 42 stav 3 Pravila doktorskih studija.

Na gore pomenutu doktorsku disertaciju nije bilo primjedbi javnosti u predviđenom roku od 30 dana.

Nakon odbrane navedene doktorske disertacije, potrebno je dostaviti konačan primjerak disertacije u štampanoj i elektronskoj formi. Štampana i elektronska verzija disertacije treba da sadrži: izjavu o autorstvu, izjavu o istovjetnosti štampane i elektronske verzije dokorskog rada i izjavu o korišćenju. Sve moraju biti popunjene i potpisane od strane doktoranda.

S poštovanjem,

DIREKTOR

mr Bosiljka Cicmil

OBAVJEŠTENJE

Doktorska disertacija **MR OLIVERE ŽIVKOVIĆ**, pod naslovom

„NOVI KONCEPT ANALIZE MEĐUNARODNE TRGOVINE NA PRIMJERU CRNE GORE“

i Izvještaj o ocjeni doktorske disertacije, izloženi su u Centralnoj univerzitetskoj biblioteci.

Izvještaj o ocjeni doktorske disertacije podnijela je Komisija, u sastavu:

-Prof. dr PREDRAG BJELIĆ, mentor

Redovni profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Beogradu;

-Prof. dr GORDANA ĐUROVIĆ, član Komisije

Redovni profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore;

-Prof. dr DANIJELA JAČIMOVIĆ, član Komisije Redovni profesor Ekonomskog fakulteta Univerziteta Crne Gore.

Pregled doktorske disertacije i Izvještaja se može izvršiti u roku od 30 dana od dana objavljivanja ovog obavještenja, u Centralnoj univerzitetskoj biblioteci (Podgorica, ulica Džordža Vašingtona bb), a primjedbe se mogu dostaviti Vijeću Ekonomskog fakulteta (ulica Jovana Tomaševića 37).

Dr PREDRAG BJELIĆ

doktor ekonomskih nauka
magistar ekonomskih nauka
magistar političkih nauka
diplomirani ekonomista

Biografija

Dr Predrag Bjelić je rođen 3. aprila 1974. godine u Beogradu. Diplomirao je (1996), magistrirao (1999) i doktorirao (2003) na Ekonomskom fakultetu u Beogradu. Magistrirao je i na Fakultetu političkih nauka u Beogradu 2002. godine. Završio je i interaktivni specijalistički kurs "Modern Diplomacy" Mediteranske akademije za diplomatske studije Malta, 2001. godine.

U zvanje asistenta na Ekonomskom fakultetu u Beogradu biran je 2002. godine, a u zvanje docenta 2003. godine. Drži nastavu na predmetima međunarodna trgovina i ekonomika EU (osnovne studije) i međunarodna trgovina i elektronska trgovina (poslediplomske studije) na Ekonomskom fakultetu Univerziteta u Beogradu. Bavi se i problemima ekonomike međunarodnih odnosa na Fakultetu političkih nauka u Beogradu. Pre dolaska na Ekonomski fakultet u Beogradu radio je u Narodnoj banci Jugoslavije – Vojni servis, gde je položio stručni ispit za bankarsko poslovanje, i Institutu za međunarodnu politiku i privredu u Beogradu, gde je bio biran u naučno zvanje istraživača saradnika.

Osim Ekonomskog fakulteta u Beogradu predaje kao nastavnik po pozivu na Ekonomskom fakultetu Univerziteta Crne Gore u Podgorici; Diplomatskoj akademiji Pravnog Fakulteta Univerziteta Crne Gore; Ekonomskom Fakultetu Univerziteta u Sarajevu. Predavanja je održao i na: Institutu za međunarodnu politiku i privredu u Beogradu; Alternativnoj akademskoj obrazovnoj mreži (AAOM) u Beogradu; seminarima United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD); Joint Vienna Institute, Vienna, Austria; London School of Economics, London, United Kingdom; Institute of Economics of the Ministry of Education and Science, Almaty, Kazakhstan.

Predrag Bjelić je boravio na nastavničkoj specijalizaciji u inostranstvu na sledećim prestižnim ustanovama:

- London School of Economics and Political Science, London, UK (2004, Visiting Fellow, Chevening Fellowship),
- Harvard University, Faculty of Arts and Sciences, Cambridge, USA (2005, Visiting Scholar, Fulbright Fellow),
- Faculty of Economics University of Oslo, Norway (2005, Visiting Scholar, RCN Fellowship).

Predrag Bjelić se od početka svog naučnog rada bavi međunarodnom trgovinom, pisac je brojnih knjiga i velikog broja naučnih i stručnih članaka u ovoj oblasti. Bavi se i izučavanjem oblasti elektronskog poslovanja, i to ekonomskih aspekata. Interesuje se i za ekonomske aspekte međunarodnih odnosa.

Na Ekonomskom fakultetu u Beogradu obavljao je dužnost Predsednika komisije za priznavanje stranih visokoškolskih isprava i Sekretara Katedre za Međunarodne ekonomske odnose. Član je brojnih drugih komisija na Fakultetu.

Član je Akademske saradnje i ekspert Svetske trgovinske organizacije (WTO), Virtualnog Instituta UNCTAD-a, Naučnog društva ekonomista, Udruženja za međunarodno pravo Srbije i Crne Gore, Udruženja Fulbrajtovih stipendista Srbije i Crne Gore, Saveta za ekonomske odnose sa inostranstvom Privredne komore Beograda, Međunarodnog naučnog foruma "Dunav - reka saradnje". Predrag Bjelić je član Nacionalnog saveta za konkurentnost republike Srbije i niza komisija za izbor državnih službenika u Vladi Srbije.

Predrag Bjelić je pisac brojnih monografija i knjiga, priloga u zbornicima i preko 100 članaka u naučnim i stručnim časopisima, prvenstveno u oblasti međunarodne trgovine i elektronske trgovine. Kao najznačajnije izdvojio bih knjige:

1. Predrag Bjelić "Elektronsko trgovanje: Elektronsko poslovanje u međunarodnoj trgovini" Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2000.
2. Predrag Bjelić et. al. (koautor) "Svetska privreda u informatičkoj eri" Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2002.
3. Predrag Bjelić "Svetska trgovinska organizacija" Prometej, Beograd, 2002.
4. Predrag Bjelić "Ekonomika međunarodnih odnosa" Prometej, Beograd, 2003.

5. Predrag Bjelić "Necarinske barijere u međunarodnoj trgovini" Prometej, Beograd, 2004.
6. Predrag Bjelić "Međunarodna trgovina" Ekonomski fakultet, Beograd, 2008.
7. Predrag Bjelić et. al. (koautor) "Savremena međunarodna trgovina" Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2010.
8. Predrag Bjelić "Međunarodna trgovina" Ekonomski fakultet, Beograd, treće izmenjeno i dopunjeno izdanje, 2011.

Učestvovao je na brojnim međunarodnim i domaćim naučnim konferencijama, kao izlagač i član programskog odbora.

Učestvovao je u izradi brojnih naučnih projekata za Ministarstvo za nauku i tehnologiju Republike Srbije, Savezno ministarstvo inostranih poslova Jugoslavije, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Ministarstvo inostranih poslova Crne Gore, Narodnu banku Srbije, Ministarstvo trgovine, turizma i usluga Republike Srbije, Jefferson Institut Beograd, Savetodavni centar za ekonomska i pravna pitanja EU (SCEPP), G17 Institut, Evropski pokret u Srbiji, Konrad Adenauer Fondaciju, ProfNet Institute Dortmund Germany. Angažovao se i na izradi konsultantskih studija za privredu.

Bio je član redakcije časopisa "Međunarodni problemi", "Pregled evropskog zakonodavstva", "Puls" i član je redakcije časopisa "Nova trgovina" i "Medijski dijalozi".

Nagrađen je nekoliko puta kao student generacije i najbolji student godine. Za ostvarene naučne rezultate nagrađen je od strane Ministarstva za nauku i tehnologiju Republike Srbije 2005. godine i Naučnog društva Ekonomista Jugoslavije.

doktor ekonomskih nauka
magistar ekonomskih nauka
magistar političkih nauka
diplomirani ekonomista

DISERTACIJE I TEZE

Magistarski rad "Elektronsko poslovanje u međunarodnoj trgovini" Ekonomski fakultet, Beograd, 1999.
Magistarski rad "Svetska trgovinska organizacija sa posebnim osvrtom na pitanje statusa SR Jugoslavije" Fakultet političkih nauka, Beograd, 2002.
Doktorska disertacija "Necarinske barijere u međunarodnoj trgovini" Ekonomski fakultet, Beograd, 2003.

KNJIGE

A. Monografije

1. "Elektronsko trgovanje - elektronsko poslovanje u međunarodnoj trgovini" Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2000.
2. "Svetska trgovinska organizacija" Prometej, Beograd, 2002.
3. "Ekonomika međunarodnih odnosa" Prometej, Beograd, 2003.
4. "Necarinske barijere u međunarodnoj trgovini" Prometej, Beograd, 2004.
5. "Međunarodna trgovina" Ekonomski fakultet, Beograd,
1 izdanje, 2008 (ISBN 978-86-403-0883-0, COBBIS.SR-ID 146672140)
2 izdanje, reprint, 2010 (ISBN 978-86-403-1025-3, COBBIS.SR-ID 172026380)
3 izmenjeno i dopunjeno izdanje, 2011 (ISBN 978-86-403-1133-5, COBISS-SR ID 182148108)

B. Koautorske knjige

1. "Svetska privreda u informatičkoj eri" Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2002. (koautor)
2. Predrag Bjelić, Sanja Jelisavac Trošić i Ivana Popović Petrović "Savremena međunarodna trgovina" Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2010.

C. Zbornici (Poglavlja)

1. "Elektronsko poslovanje kao faktor konkurentnosti u međunarodnoj trgovini" Zbornik sa savetovanja ekonomista Jugoslavije NDEJ, 28-29. septembra 1999, str. 383-390.
2. "Uticaj međunarodnih ekonomskih institucija na ekonomsku politiku država članica" Savetovanje NDEJ-a, *Ekonomski anali*, Vanredni broj, Februar 2000, str. 169-177.
3. "Transnacionalne kompanije kao subjekti međunarodnih odnosa i njihove aktivnosti u Jugoslaviji" Zbornik Jugoslavija i Svet, Rozita Levi (urednik), Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2000, str. 306-325.
4. "Impact of Ecological Information on Investment Decision-Making in International Financial Organizations" Proceedings from a International Scientific Conference Danube - River of Cooperation, Internet, 15/01/2001, <http://members.tripod.com/~danubedita/library/2000bjelic.htm>
5. "Koncept elektronskog poslovanja" u: mr Ljubivoje Prvulović (urednik) "Tranzicija i globalizacija" Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2001, str. 320-336.
6. "Procedura prijema u Svetsku trgovinsku organizaciju sa posebnim osvrtom na prijem SR Jugoslavije" *Ekonomski anali*, Tematski broj - Zbornik sa savetovanja NDEJ, Oktobar 2001, str. 119-126.
7. "Ekonomski faktori inostrane politike", *Reader za seminar - Evropski ekonomski mir*, Ekonomske reforme kao osnova političkog mira, Konrad Adenauer Stiftung Fondacija, Beograd, 2002, str. 7-16.
8. "Necarinske barijere kao instrumenti spoljnotrgovinske politike u Srbiji i u Crnoj Gori" *Ekonomski anali*, god. XLVII, tematski broj, decembar 2003, str. 243-251.
9. "Interesi Turske na Zapadnom Balkanu" u: Zbornik - Položaj Srbije i Crne Gore u savremenim međunarodnim ekonomskim procesima, Vlada Grečić - priređivač, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2004, str. 133-150.
10. "Competitiveness of the Serbian Economy in 2002: Microeconomic Factors of Competitiveness" Conference Proceedings, 2nd International Conference "An Enterprise Odyssey: Building Competitive Advantage" University of Zagreb, Faculty of Economics, Zagreb, 17-19. June 2004, pp. 86-98.

11. "Aktuelni tokovi u izgradnji i funkcionisanju tržišta i trgovine u Evropskoj uniji" str. 76-114;
 "Izvozni potencijali trgovinskog sektora Srbije" str. 217-219;
 "Trgovinska politika na jedinstvenom tržištu Evropske unije" str. 456-480, u:
 Stipe Lovreta i Goran Petković (redaktori) "Strategija i politika trgovine Republike Srbije" Ekonomski fakultet i Ministarstvo trgovine, turizma i usluga, Beograd, 2003.
12. "Aktivnosti međunarodnih ekonomskih organizacija i Srbija i Crna Gora" u:
 Godišnjak Udruženja za međunarodno pravo Srbije i Crne Gore, Beograd, 2004, str. 337-360.
13. "Serbia and Montenegro in World Trade and Possibilities of Trade Cooperation with India" in: Charan D. Wadhwa and Vatroslav Vekarić (editors) "India and Serbia and Montenegro re-engagement: Regional and Bilateral Dimensions" APH Publishing, New Delhi, 2005, pp. 331-342. (ISBN 81-7648-961-1).
14. Trgovinska mapa Srbije u: "Konkurentnost privrede Srbije", Jefferson Institute, Beograd, 2006, str. 29-52.
15. "Perspectives of United States of America and Serbia Trade Relations" International Scientific Conference "Contemporary Challenges of Theory and Practice in Economics" Session – Challenges of the International Economic Integrations, Proceedings, 2007, p. 7-17.
16. Predrag Bjelić "International Trade" in: Mary Kaldor, Vesna Bojičić Dželić i Denisa Kostovicova (editors) Social Science in South East Europe Syllabus Handbook, London School of Economics, Centre for the Study of Global Governance, London, Velika Britanija i Alternativna akademska obrazovna mreža Beograd, 2007, p. 9-20.
 ISBN 978-86-84151-25-6, COBISS.SR-ID 137897996
17. Predrag Bjelić "World Trade Organization and Serbia: Proliferation of Customs Territories" in: Prof. Sergein F. Sutyurin (editor) "Международная торговая система" (International Trading System), International Banking Institute, St. Petersburg, Russia, 2007, pp.68-82. (ISBN 978-5-903028-45-0) objavljeno 2008.
18. Predrag Bjelić "Trgovinska integracija Srbije: CEFTA, Evropska unija i Svetska trgovinska organizacija" u: dr Edita Stojić Karanović (priređivač)
 "Centralnoevropska zona slobodne trgovine i interesi Srbije" Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2008, str. 83-101.
 (ISBN 978-86-7067-105-8)
19. Predrag Bjelić (koautor) "Strategija razvoja trgovine grada Beograda" Prof. dr Stipe Lovreta (redaktor), Centar za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2008. (ISBN 978-86-4030927-1, COBISS.SR-ID 153163532)
20. Predrag Bjelić "Kreiranje spoljnotrgovinske politike – Slučaj Srbije" u: dr Edita Stojić Karanović i mr Slobodan Janković (priređivači) "Elementi strategije spoljne politike Srbije" Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2008, str. 291-309 (ISBN 978-86-7067-110-2, COBIAA.SR-ID 155704844, UDK:339.54(497.11))
21. Predrag Bjelić "Poučna iskustva u razvoju i funkcionisanju trgovine Evropske unije" deo VII - 2, str. 177-187; "Strategije povezivanja privrede Srbije sa svetskom privredom deo X - 3.1, str. 289-292; "CEFTA sporazum i strategija regionalnog povezivanja" deo X – 3.2, str. 292-294; "Geografske strategije širenja trgovinske mreže na inostranim tržištima" deo X – 3.5, str. 300-303; "Rešenja u Evropskoj uniji kao polazište u izgradnji trgovinske politike u Republici Srbiji" deo XV, str. 469-483, u: Stipe Lovreta (redaktor) "Strategija razvoja trgovine Republike Srbije" Ekonomski fakultet i Ministarstvo trgovine i usluga, Beograd, 2009. (ISBN 978-86-403-0966-0, COBISS.SR-ID 156666636)
22. Predrag Bjelić "Bezbednost privrednog razvoja u globalizovanom svetu" u: Prof. dr Miroslav Hadžić (urednik) "Ekonomija i bezbednost" Centar za civilno-vojne odnose i Beogradska škola za studije bezbednosti, 2009, str. 37-48.
 (ISBN 978-86-83543-64-9, COBISS.SR-ID 167923980, UDK 327.56(4-12)(082) i 338.2(4-12)(082))
 (International Conference "Economy and Security" Centre for Civil-Military Relations Beograd, 6-7.11.2008. - Izlaganje po pozivu na engleskom jeziku i

moderator panela).

23. Predrag Bjelić "Uredba o trgovinskim barijerama (EC 2641/84)" u: Blagoje S. Babić (urednik) "Vodič kroz pravo Evropske unije" Institut za međunarodnu politiku i privredu, Pravni fakultet i Službeni glasnik, Beograd, 2009, str. 28-34. ISBN 978-86-519-0225-6, COBISS.SR-ID 168167948, UDK: 34(4-672-EU)(082), 341.217.04(4-672-EU)(082).
24. Predrag Bjelić and Ivana Popović Petrović "Administrative Trade Barriers and Trade Facilitation" in: Prašćević Aleksandra, Božidar Cerović, Miomir Jakšić (editors) "Economic Policy and Global Recession" Centra za izdavačku delatnost Ekonomskog fakulteta, Beograd, Vol.1, pp.185-197. (ISBN 978-86-403-1010-9, COBISS.SR-ID 171133708, UDK 339.92(497.11)(082) i 339.5(497.11)(082))
25. Predrag Bjelić and Sandra Stojadinović Jovanović "New Concept of International Trade Statistics" in: Irena Kikerkova and Danijela Mamučevska (editors) Proceedings from the Third International Conference "Regional Cooperation and Economic Integration: Challenges and Opportunities" October 15-17, 2009, Skopje, Macedonia, pp. 181-192. (ISBN 978-608-212-007-2, COBISS.MK-ID: 79888906, UDK 339.92 (4)(062))
26. Predrag Bjelić "Uticaj svetske ekonomske krize na međunarodnu trgovinu" u: Naučno društvo ekonomista "Ekonomsko-finansijski odnosi Srbije sa inostranstvom: Nužnost nove strategije" Kragujevac, 15.oktobar 2009, str. 215-225. (ISBN 978-86-403-1011-6, COBISS.SR-ID 171059468, UDK 338.124.4(100))
27. Predrag Bjelić "Serbia's Trade Integration into the EU" in: Duško Dimitrijević i Ivona Lađevac (urednici) "Proširenje Evropske unije na zapadni Balkan" Zbornik sa međunarodne konferencije, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2009, pp.65-75. (Konferencija održana 12 December 2008) (ISBN 978-86-7067-126-3, COBISS.SR-ID 171431948 UDK 341.217.02(4-672EU:497)(082) i 339.92(4-672EU:497)(082))
28. Predrag Bjelić "Anketa o faktorima konkurentnosti" u: Vladimir Gligorov et.al. "Konkurentnost privrede Vojvodine" Centar za strateško ekonomska istraživanja "Vojvodina-CESS" Novi Sad, 2010, str. 211-227. (ISBN 978-86-87015-09-8, COBISS.SR-ID 250736135, UDK: 338:339.137(497.113))
29. Predrag Bjelić, autorstvo 20 odrednica (1 a.t.) u: dr Miomir Jakšić (glavni redaktor), dr Marko Backović, dr Božidar Cerović i dr Branko Medojević (redaktori) "Ekonomske rečnik" Centar za izdavačku delatnost, Ekonomski fakultet, Beograd, 3 izmenjeno i dopunjeno izdanje, 2010. (ISBN 978-86-403-1070-3, COBISS.SR-ID 176530444, str. 1061)
30. Predrag Bjelić "Foreign trade policies of Serbia" in: Valentina Ivanić (editor) "Strategy for Export Improvement of the AP Vojvodina 2011-2015" Vojvodina CESS, Novi Sad, 2011, pp. 49-56. (ISBN 978-86-87015-16-6, COBISS.SR-ID 266106631)
verzija na srpskom jeziku:
Predrag Bjelić "Spoljnotrgovinska politika Srbije" u: Valentina Ivanić (urednik) "Strategija unapređenja izvoza AP Vojvodine: 2011-2015" Vojvodina CESS, Novi Sad, 2011, str. 49-56. (ISBN 978-86-87015-17-2, COBISS.SR-ID 266381575)

ČLANCI

A. Naučni članci

1. "Evropska unija i susedi: uticaj na razvoj" *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 3/98, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 45-47;
2. "Ekonomske implikacije kosovske krize" *Ekonomske anali*, Br. 142, jul-septembar 1999, Ekonomski fakultet, Beograd, str. 151-163.
3. "Međuzavisnost spoljne politike i međunarodne trgovine" *Međunarodni problemi*, Vol. LII, Broj 1-2/2000, str. 7-39.
4. "Vojnoindustrijski kompleks oslonac američke privrede: oružije donosi novac" *Ekonomske anali*, broj 71, maj 2000, str. 74-79.
5. "Model verovatnoće bankrotstva preduzeća" *Jugoslovensko bankarstvo*, broj 9-10/99, 1999, str. 32-40.

6. "SR Jugoslavija i Svetska trgovinska organizacija" *Eurotranzicija*, br. 2, mart-april 2001, str. 45-50.
7. "Postupci rešavanja sporova u Svetskoj trgovinskoj organizaciji" *Međunarodni problemi*, Vol. LIII, Broj 1-2/2001, str. 101-117.
8. "Međunarodni trgovinski odnosi SR Jugoslavije u novim okolnostima" *Danubius*, broj 3-4/2000, str. 23-26.
9. "Pojavni oblici elektronske trgovine" *Nova trgovina*, br 5-6, maj-jun 2001, str. 33-38.
10. "Okvir elektronskog poslovanja" *Eurotranzicija*, br. 3, Internet, www.eurotranzicija.org/euro3/ekonom8.html.
12. "Privreda Kneževine Andore" *Globus*, God. XXXII, Br. 26, Beograd, 2001, str. 135-170.
13. "Model američke spoljnotrgovinske politike" *Međunarodni problemi*, Vol. LIV, Broj 1-2/2002, str. 115-130.
14. "Opšti sporazum o carinama i trgovini (GATT) osnova međunarodnog trgovinskog sistema" *Tržište - novac - kapital*, Beograd, God. XXXIV, broj 2, april - jun 2002, str. 16-38.
15. "Mobilni telefon kao kanal elektronskog poslovanja" *Ekonomski anali*, Beograd, God. XLIV, broj 151-2, oktobar 2001 - mart 2002, str. 81-98.
16. "Svetska trgovinska organizacija kao međunarodni subjekt" *Međunarodna politika*, br. 1107, juli-septembar 2002. godine, str. 41-48.
17. "Transnacionalne kompanije - novi subjekti međunarodnih odnosa" *Vojno delo*, br. 4-5/2002, str. 9-34.
18. (koautor sa dr Jelenom Kozomarov) "Elektronsko poslovanje i spoljna trgovina" *Ekonomika preduzeća*, Januar-februar 2003, God. LI, str. 33-41.
19. "Model spoljnotrgovinske politike Evropske unije" *Ekonomski anali*, Beograd, God. XLIV, Januar-mart 2003, br. 156, str. 131-147.
20. "External Trade of the Federal Republic of Yugoslavia" *Euroglob*, Centre for International Studies and Relations, Bucharest, Nr. 3, Year III, 2003, pp. 17-26.
21. "Označavanje proizvoda na tržištu Evropske unije" *Revija za evropsko pravo*, 2001, br. 2-3, str. 25-42.
22. "Uticaj tehnologije i vojnoindustrijskog kompleksa Sjedinjenih Američkih Država posle 1990. godine" *Vojno delo*, broj 2, 2003, str. 204-221.
23. "Privredni razvoj SR Jugoslavije, Rumunije i Bugarske i mogućnosti unapređenja njihove međusobne privredne saradnje" *Danubius*, broj 3-4/2002, MNF "Dunav reka saradnje", objavljeno 2004, str. 21-24.
24. "Proces donošenja odluka u Svetskoj trgovinskoj organizaciji" *Nova Trgovina*, broj 5-6, maj-jun 2004, str. 27-34.
25. "Administrativne barijere i spoljna trgovina Srbije" *Ekonomika misao*, 3-4/2003, str. 121-141. (objavljeno septembra 2004).
26. "Trade Policy of the European Union as a Factor of Regional Trade Integration in Southeast Europe" Discussion Paper, London School of Economics and Political Science, London, September 2005 (Internet, www.lse.ac.uk).
27. "Trends and Regulation of Trade Cooperation Between Serbia and Kosovo" *Economic Themes*, Year XLIII, No. 6/2005, p. 11-24. (YU ISSN 0353-8648) (objavljeno 2006. godine)
28. "International Trade" u: Mary Kaldor, Vesna Bojičić Dželilović i Denisa Kostovicova (editors) "Social Science in South East Europe Syllabus Handbook" London School of Economics, Centre for the Study of Global Governance, 2007, pp. 20-28.
29. Predrag Bjelić "Internet kao medij i platforma savremenog poslovanja" *Medijski dijalozi*, br. 1, Vol. 1, maj 2008, str. 135-144. (ISSN 1800-5845) Rad sa KONF?
30. Predrag Bjelić "Trade Facilitation: Removing Administrative Trade Barriers" *Халукаралук бизнес университет хабархису* (ruski - Ветсник Университета мезхдународного бизнеса), Казакстан, номер 1(11), 2009, p. 110-118 (ISSN 1990-5580)
31. Predrag Bjelić "Statistika o aktivnosti filijala transnacionalnih kompanija u Evropskoj uniji" *Evropsko zakonodavstvo*, God. VIII, br. 27-28/09, str. 56-64. (UDK: 336.745:061.1, Biblid 1451-3188, 8 (2009))

32. Predrag Bjelić i Valentina Ivanić "Konkurentnost regiona u kontekstu u članjenja u Evropsku uniju" *Evropsko zakonodavstvo*, God. IX, br. 31-32/10, str. 86-102. (ISSN 1451-3188, UDK: 332,146:061.1, Biblid 1451-3188, 9 (2010))

B. Stručni članci

1. "Sistemi za elektronsku razmenu podataka u trgovini" *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 2/98, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 15-17;
2. "Sistemi za elektronsku razmenu podataka u trgovini - druga faza" *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 3/98, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 32-33;
3. "Elektronski platni instrumenti" *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 3/98, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 36-38;
4. "Zajednička izjava EU i SAD o elektronskoj trgovini" *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 4/98, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 8-9;
5. "Evropski kodeks ponašanja u oblasti elektronskih plaćanja" *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 4/98, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 17-18;
6. "Evropska inicijativa o elektronskoj trgovini" *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 4/98, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 36-37;
7. "Uputstvo za označavanje proizvoda na tržištu Evropske unije" *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 5/98, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 18-20;
8. "Prekogranična plaćanja" *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 5/98, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 23-25;
9. "Evropski kodeks ponašanja u oblasti elektronskih plaćanja, Prevod, *Pregled Evropskog zakonodavstva* br. 5/98, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 47-48.
10. "Carinski zakonik Evropske unije" *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 6/98, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 15-17;
11. "Označavanje proizvoda koji ispunjavaju tehničke standarde EU (CE oznaka)" *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 6/98, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 17-19;
12. "Svetska trgovina u 1998. godini" *Ekonomika politika* 2461/2462, Beograd, 21. jun 1999, str. 28.
13. "Internet kao tržišni ambijent savremenog poslovanja" *Ekonomika politika* 2463, Beograd, 5. jul 1999, str. 25-26.
14. "Svetska banka i elektronska trgovina" *Ekonomika politika* 2479, Beograd, 25. oktobar 1999., str. 27.
15. "Ugovori o kupoprodaji na 'daljinu'" *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 1-2/99, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 5-7.
16. "Akcioni plan EU o promovisanju bezbednije upotrebe Interneta" *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 1-2/99, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 17-18.
17. Model zakon o elektronskoj trgovini, Prevod, *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 1-2/99, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 49-53.
18. "Ekonomski značaj Prevlake" *Ekonomika politika* 2485, Beograd, 6. decembar 1999, str. 17-18.
19. "Elektronsko poslovanje i banke" *Časopis Beogradske banke*, broj 276, Mart 2000. godine, str. 10-11.
20. "Ekonomski značaj Prevlake - vrednosti za budućnost" *Ekonomist magazin*, Mart 2000, str. 38-39.
21. "Direktiva saveta 79/112/EEC od 18. 12. 1978 o unifikaciji zakonodavstva u oblasti označavanja, izlaganja i reklamiranja prehrambenih proizvoda namenjenih krajnjem potrošaču", *Pregled evropskog zakonodavstva* broj 3-4/99, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, str. 8-10.
22. "Elektronska trgovina" *Ekonomika preduzetništva*, Vol. XXXVII, Br. 1-2, 2001, str. 27-30.
23. "Međunarodno regulisanje javnih nabavki" *Puls*, Menadžment Centar, mart 2002. godine, str. 14-17.
24. "Lokalizacija i korupcija" *Puls*, Menadžment Centar, maj 2002. godine, str. 15-17.

25. "Nutritivno označavanje proizvoda na tržištu EU" *Evropsko zakonodavstvo* br. 1/2002, str. 26-28.
26. (koautor sa Branislavom Alendar i Sofijom Siriški) "Programi Evropske unije otvoreni za saradnju sa SR Jugoslavijom - sa instrukcijama za apliciranje i korišćenje fondova" *Evropsko zakonodavstvo* br. 1/2002, str. 100-120.
27. "Elektronsko poslovanje u Srbiji i Crnoj Gori" *Ekonomika preduzetništva*, Beograd, br. 2/2002, Vol. XXXVIII, str. 72-78.
28. "Državna zajednica Srbije i Crne Gore i Svetska trgovinska organizacija" *Ekonomika preduzetništva*, Beograd, br. 3/2002, Vol. XXXVIII, str. 170.
29. "Zakonodavstvo u oblasti hrane u Evropskoj uniji" *Evropsko zakonodavstvo* br. 2/2002, str. 71-74.
30. "Privredna saradnja Jugoslavije, Rumunije i Bugarske" *Ekonomika preduzetništva*, Vol. XXXVIII, br. 4, 2002, str. 250-251.
31. "Obeležavanje prehrambenih proizvoda u Evropskoj uniji" *Evropsko zakonodavstvo*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, broj 3, 2003, str. 22-24.
32. "Propisi EU o trgovinskim barijerama" *Evropsko zakonodavstvo*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, broj 4, 2003, str. 78-81.
33. "Tehničke barijere i trgovina u Evropskoj uniji" *Evropsko zakonodavstvo*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, broj 5, 2003, str. 19-22.
34. "Ponovo o članstvu Srbije i Crne Gore u Svetskoj trgovinskoj organizaciji" *Ekonomika preduzetništva*, Vol. XXXIX, br. 3, 2003, str. 165-166.
35. "Administrativne prepreke i trgovina u Evropskoj uniji" *Evropsko zakonodavstvo*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, broj 6, 2003, str. 30-32.
36. "Efekti izvoznih subvencija i njihovo regulisanje u okviru Svetske trgovinske organizacije" *Ekonomika politika*, br. 2686, 13. oktobar 2003, str. 23-33.
37. "Evropska unija u međunarodnoj trgovini" *Ekonomika politika*, br. 2687, 20. oktobar 2003, str. 35-36.
38. "Uvođenje poreza na dodatu vrednost na transakcije u elektronskoj trgovini u Evropskoj uniji" *Evropsko zakonodavstvo*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, broj 7, 2004, str. 12-15.
39. "Trading Places" Executive Newsletter - June 25, 2004, pp. 5-6.
40. "Regionalna saradnja uslov za Evropsku uniju" *Pregled*, 29.11.2004, str. 4.
41. "Potencijali trgovine između Srbije i Kosova" *Pregled*, 27.12.2004, str. 4.
42. "Administrativne prepreke u spoljnoj trgovini Evropske unije" *Spoljnotrgovinski savetnik*, broj 12, 2004, str. 39-43.
43. "Porez na dodatu vrednost i spoljna trgovina" *Pregled*, 07.02.2005, str. 4.
44. "Srbija, Crna Gora i Svetska trgovinska organizacija" *Pregled*, 28.02.2005, str. 6.
45. "Članstvo u STO utiče na izbor partnera u spoljnoj trgovini" *Pregled*, 28.03.2004, str. 4.?
46. "Srbija i Svetska trgovinska organizacija – šta dalje" *Pregled*, 25.04.2005, str. 4.
47. "Crna Gora i Svetska trgovinska organizacija" *Pregled*, 04.05.2005, str. 4.
48. "Svetska trgovinska organizacija i nauka" *Pregled*, 20.06.2005, str. 4.
49. "Učlanjenje u Svetsku trgovinsku organizaciju" *Spoljnotrgovinski savetnik*, broj 6, 2005, str. 5-18.
50. "Označavanje proizvoda u maloprodaji na tržištu SAD" *Ekonomika preduzetništva*, Vol. XXXII, br. 1, 2006, str. 29-33.
51. "Spoljnotrgovinski režim Evropske unije" *Evropsko zakonodavstvo*, Institut za međunarodnu politiku i privredu, broj 15-16/06, str. 7-12.
52. Predrag Bjelić "Svetska privreda u 2007. godini" *Ekonomika diplomatija*, januar-februar 2008, God. III/1-2, str. 5-9.
Verzija na engleskom jeziku istog članka pp. 10-14.
(ISSN 1452-4295, COBISS.SR-ID 129199884, UDK 339.242"2007")
53. Predrag Bjelić "Evropska unija u međunarodnoj trgovini" *Evropske sveske*, br. 4, septembar 2008, str. 5-6. (ISSN 1820-8169, COBISS.SR-ID 148661772)

C. Prikazi knjiga

1. Europe and Ethnicity - World War I and contemporary ethnic conflict, edited by Seamus Dunn and T.G. Fraiser; Routledge, London and New York; 1996, *Međunarodni problemi* broj 3-4/1998, str. 590-592.
2. Rodney Barker, Political Ideas in Modern Britain - In and After the 20th century, Routledge, London and New York, 1997, *Međunarodni problemi* broj 1-2/1999, str.

3. Zbornik radova "Latinska Amerika u dvadesetom veku" Jugoslovensko društvo latinoamerikanista, Beograd, 1999, *Međunarodni problemi* broj 3-4/1999, str. 418-419.
4. Dr Miroslav M. Raičević "Ekonomika diplomatija u svetskoj ekonomici" Fakultet za internacionalni menadžment, Beograd, 1997, *Međunarodni problemi* broj 3-4/1999, str. 421-422.
5. dr Jelena Kozomara "Spoljnotrgovinsko poslovanje" Ars Libri Beograd i Besjeda Banja Luka, 2001, *Međunarodni problemi* broj 1-2/2002, str. 169-171.
6. dr Jelena Kozomara "Doing Business in Foreign Trade" Ars Libri Beograd i Besjeda Banja Luka, 2001, *Review of International Affairs*, Vol. LIV, No. 1110, April-June 2003, pp. 63-64.

STUDIJE

1. (koautor) "Koliko košta da imate biznis u Srbiji" Studija broj 2, G17 Institut, Beograd, zima 2002. godine.
2. (coauthor) "Cost of Doing Business in Serbia" Working Paper 02, G17 Institute, Belgrade, 2002.
3. "Elektronsko poslovanje u Jugoslaviji i perspektive razvoja" (pdf), Centar za proučavanje informacionih tehnologija, Beogradska otvorena škola, Internet, 20/10/2002, <http://www.bos.org.yu/cepit/Materijali/e-bussines/Bjelic%20-%20e-commerce%20u%20YU.pdf>
4. (koautor) "Koliko košta da imate biznis u Srbiji" Studija broj 10, G17 Institut, Beograd, septembar 2003. godine.
5. (coauthor) "Cost of Doing Business in Serbia" Working Paper 10, G17 Institute, Belgrade, September 2003.
6. (koautor) "Konkurentnost privrede Srbije" Jefferson Institute i Narodna banka Srbije, Beograd, 2004. godina.
7. (koautor) "Izveštaj o tranziciji u Srbiji i Crnoj Gori" G17 Institut Beograd i Institut za strateške studije i prognoze Podgorica, Beograd, 2004.
8. (coauthor) "A Joint European Vision: Free Movement for Goods and People in Kosovo and Serbia" Policy Paper, European Movement in Serbia Belgrade and Kosovar Institute for Policy Research and Development Priština, 2005.

NAUČNE KONFERENCIJE

A. Domaće naučne konferencije

1. Naučni skup "Informa", Novi Sad, 4 - 6. novembra 1998.
2. Savetovanje NDEJ "Ekonomsko-finansijski odnosi sa inostranstvom: moguće alternative u funkciji obnove i razvoja jugoslovenske privrede" Ekonomski fakultet, Beograd, 28 i 29. septembra 1999. (referat)
3. Savetovanje NDEJ "Ekonomika politika 1999/2000" Ekonomski fakultet, Beograd, 18 i 19. novembra 1999. (referat)
4. Okrugli sto "Svetska privreda i SR Jugoslavija" Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 8. decembra 2000. (izlaganje)
5. Okrugli sto "Destrktivni uticaji na život i prirodne resurse u Jugoistočnoj Evropi u poslednjoj deceniji XX veka", Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 31. januar 2001. (izlaganje)
6. Savetovanje NDEJ "Ekonomsko-finansijski odnosi sa inostranstvom u funkciji obnove i razvoja jugoslovenske privrede" Privredna komora Srbije, Beograd, 27 i 28. septembra 2001. (referat)
7. Seminar "Zašto Jugoslavija treba da se pridruži WTO?" USAID WTO Accession Project, Sava centar, Beograd, 12. novembar.
8. Savetovanje NDE "Privredna kretanja i ekonomska politika 2003/2004. godine" Ekonomski fakultet, Beograd, 17-18. decembra 2003. (referat "Necarinske barijere kao instrumenti spoljnotrgovinske politike Srbije i spoljnotrgovinske politike Crne Gore).
9. Naučna konferencija, Elementi strategije spoljne politike Srbije - politički i ekonomski aspekti, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd 28-29. maj 2008. godine (Izlaganje "Kreiranje spoljnotrgovinske politike – slučaj Srbije").
10. Predrag Bjelić "Evropski globalni trgovinski integracioni procesi- komplementarnost i uticaj na konkurentnost Srbije" - Uvodni referat na naučnom skupu: u "Kako povećati konkurentnost privrede i izvoza Srbije" Naučno društvo ekonomista Srbije sa Akademijom ekonomskih nauka i Ekonomskim fakultetom

Beograd, Beograd, str. 85-98.

(Konferencija na Ekonomskom fakultetu Kragujevac, 30.09.2010)

11. Predrag Bjelić "Privatni standardi kao prepreke u međunarodnoj trgovini" u: Naučno društvo ekonomista Srbije i Ekonomski fakultet u Beogradu "Položaj i perspektive Srbije u evropskoj i svetskoj privredi" Zbornik sa savetovanja ekonomista u Kragujevcu 15.09.2011, str.113-125.
(ISBN 978-86-403-1177-9, COBISS.SR-ID 187268364)

B. Međunarodne naučne konferencije

1. Međunarodni naučni skup "Srbija u Paktu za stabilnost Jugoistočne Evrope", Beograd, 19. septembar 1999.
2. XI međunarodna konferencija "Dunav reka saradnje" Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 17 i 18. novembra 2000. (referat)
3. Međunarodni okrugli sto "Svetski finansijski sistem u procesu globalizacije" Institut ekonomskih nauka, Beograd, 7. jun 2001.
4. XIII međunarodna konferencija MNF "Dunav reka saradnje" - Dunav faktor regionalne integracije, Kladovo 18-20. oktobra 2002. (referat - Privredni razvoj SR Jugoslavije, Rumunije i Bugarske i mogućnosti unapređenja njihove međusobne privredne saradnje).
5. Drugi Univerzitet komunikacija "Veliki korak" Media Plan Institut, Sarajevo, 12-14. juna 2003. godine, Bosna i Hercegovina (Referat "Pojam, razvoj i oblasti elektronskog poslovanja")
6. Centre for Applied Studies in International Negotiations (CASIN), 25th Management of Interdependence Programme, Seminar "Local Challenges, Global Responses: Making Trade Work for Development", Geneva, 19-28. November 2003.
7. Regional Workshop on WTO Matters for University Professors and Academics from Eastern and Central Europe, and Central Asia, World Trade Organization – Joint Vienna Institute, Vienna, 3-4 December 2003.
8. 2nd International Conference "An Enterprise Odyssey: Building Competitive Advantage" University of Zagreb, Faculty of Economics, Zagreb, 17-19. June 2004. (Paper "Competitiveness of the Serbian Economy in 2002: Microeconomic Factors of Competitiveness").
9. Second Preparatory Seminar "Migration from an economic, environmental and security perspective" for the Thirteenth OSCE Economic Forum, Almaty, Kazakhstan, 24 – 25 January 2005.
10. Regional Workshop on WTO Matters for University Professors and Academics from Eastern and Central Europe, and Central Asia, World Trade Organization – Joint Vienna Institute, Vienna, 1-3 March 2005 (Izlaganje: WTO and "July Package": Implications for Serbia and Montenegro).
11. Regional Workshop on WTO Matters for University Professors from West Balkans, World Trade Organization i Ekonomski fakultet, Beograd, 31.05-02.06.2005. (Izlaganje: WTO and Southeast Europe)
12. Regional Workshop on WTO Matters for University Professors and Academics from Eastern and Central Europe, and Central Asia, World Trade Organization – Joint Vienna Institute, Vienna, 14-16 February 2006 (Izlaganje: Reform of Educational Systems in Transition countries and teaching about WTO).
13. Regional Workshop on WTO Matters for University Professors and Academics from Western Balkans Countries, Faculty of Economics University of Sarajevo, Sarajevo, 14 - 16 June 2006 (Presentation "WTO and West Balkans – Case of Serbia")
14. 3rd International Conference of the School of Economics and Business in Sarajevo (ICES 2006) "From Transition to Sustainable Development: The Path to European Integration" Sarajevo, 12-13. oktobar 2006. godine (Član Programskog odbora Međunarodne naučne konferencije Ekonomskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu i recenzent radova za zbornik).
15. International Scientific Conference "Contemporary Challenges of Theory and Practice in Economics" Faculty of Economics University of Belgrade, September 26-29, 2007 (Referat "Perspectives of United States of America and Serbia Trade Relations" recenzent i facilitator sesije).
16. Međunarodni naučno-stručni skup "Mediji i menadžment" Ekonomska laboratorija za istraživanje tranzicije (ELIT), Kotor 14-15. maj 2008. (referat "Internet kao

- medij i platforma savremenog poslovanja").
17. Regional Workshop on WTO Matters for University Professors and Academics from Eastern and Central Europe, Central Asia and the Caucasus, World Trade Organization and Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine, 25 – 27 June 2008 (Uvodno izlaganje "Trade Facilitation, its importance for International Trade, WTO negotiations and relevance for Southeast European countries")
 18. International Conference, Central European Free Trade Agreement (CEFTA) and the interests of Serbia, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Belgrade, 10 July 2007.
 19. Međunarodna konferencija "Regionalni razvoj u evropskom kontekstu" Centar za strateško ekonomska istraživanja "Vojvodina -CESS", Novi Sad u saradnji sa Austrijskom razvojnom agencijom - ADA, Institutom za napredne studije - IHS, Bečkim institutom za međunarodne ekonomske studije -WIIW, 3.Oktobar 2008, Novi Sad (Izlaganje na 3 panelu "Trgovina Srbije sa Evropskom unijom posle Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju – mogućnosti i ograničenja").
 20. International Conference of the School of Economics and Business in Sarajevo (4th ICES 2008) "Transnational Challenges of EU Integration and Globalization" 9-10.10.2008, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina (član programskog odbora i izlaganje "Foundations of the New Concept of International Trade" – Extended Abstract, Proceedings, p. 30-32 ISBN 978-9958-25-015-6, COBISS-BH ID 16892422)
 21. International Conference "Economy and Security" Centre for Civil-Military Relations Beograd, 6-7.11.2008. (Izlaganje po pozivu "Bezbednost privrednog razvoja u globalizovanom svetu" i moderator panela).
 22. Scientific Conference "EU Enlargement to The Western Balkans" Institute of International Politics and Economics, Belgrade, 12 December 2008 (Izlaganje po pozivu Predrag Bjelić "Serbia's Trade Integration into the EU").
 23. Workshop on WTO Matters for Academics from the Central and Eastern Europe, Central Asia and the Caucasus (CEEAC), World Trade Organization, Geneva, WTO Headquarters, 18 to 20 May 2009 (Uvodno izlaganje na sesiji – panelista "Research Interests: Case of Serbia - International Trade and WTO")
 24. Predrag Bjelić "The Contemporary Influence of Transnational Companies of International Trade" International Scientific Conference "Serbia in Contemporary Geostrategic Surroundings" Book of Abstracts and Presentations, Nevenka Jeftić (editor), p.28.
 25. Predrag Bjelić and Ivana Popović Petrović "Administrative Trade Barriers and Trade Facilitation" International Scientific Conference "Economic Policy and Global Recession" - Session "New Role of Government and Institutions" Faculty of Economics, University of Belgrade, 25th -27th September 2009, Belgrade, Serbia.
 26. Predrag Bjelić and Sandra Stojadinović Jovanović "New Concept of International Trade Statistics" u: Irena Kikerkova and Danijela Mamucevska (editors) Proceedings from the Third International Conference "Regional Cooperation and Economic Integration: Challenges and Opportunities" October 15-17, 2009, Skopje, Macedonia, pp. 181-192. (ISBN 978-608-212-007-2, COBISS.MK-ID: 79888906, UDK 339.92 (4)(062))
 27. Predrag Bjelić "Building Competitiveness in the Southeast Europe as a Preparation for Wider Europe" IFC Regional Conference on Business Environment Reform in South East Europe "Weathering the Crisis and Looking Ahead" November 17 – 19, 2009 Sheraton Tirana, Albania (Panelist, LSE Session - Academia Perspective on Building Regional Competitiveness)

PROJEKTI

A. Naučni projekti

1. "Ekonomska značaj Prevlake" Ministarstvo inostranih poslova Crne Gore, 1998.
2. „Koncept elektronskog poslovanja“ za Projekat „Svetska privreda, tranzicija i Jugoslavija“, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 1999.
3. „Transnacionalne kompanije kao subjekti međunarodnih odnosa i njihove aktivnosti u Jugoslaviji“ za Projekat „Jugoslavija i Svet“ Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2000.

4. "Ekonomski faktori inostrane politike" za Projekat Internet i politika, Međunarodni odnosi i diplomatija, Konrad Adenauer Fondacija, Beograd, 2001. Internet, www.politikas.org
5. "Koliko košta da imate biznis u Srbiji" G17 Institut, Beograd, 2001. godine
6. "Interesi Turske na Zapadnom Balkanu" za Projekat "Strategijske odrednice tranzicije Srbije u savremenim međunarodnim političkim i ekonomskim procesima", Institut za međunarodnu politiku i privredu, Projekat za Ministarstvo za nauku i tehnologiju Republike Srbije br. 1421, Beograd, 2002. godine
7. "Konkurentnost privrede Srbije" Projekat za Narodnu banku Srbije, East West Institut, Beograd, 2003. godina
8. "Koliko košta da imate biznis u Srbiji" G17 Institut, Beograd, 2003. godina
9. "Strategija razvoja trgovine Republike Srbije" Ekonomski fakultet Beograd, Projekat za Privrednu komoru Srbije i Ministarstvo trgovine, turizma i usluga, 2003. godina
10. "Administrativne barijere i spoljna trgovina Srbije" za Projekat "Strategijske odrednice tranzicije Srbije u savremenim međunarodnim političkim i ekonomskim procesima", Institut za međunarodnu politiku i privredu, Projekat za Ministarstvo za nauku i tehnologiju Republike Srbije br. 1421, Beograd, 2003. godine
11. "Tehničke i administrativne barijere trgovini i WTO" Savetodavni centar za ekonomska i pravna pitanja EU (SCEPP), Beograd, 2003.
12. "Proces donošenja odluka u Svetskoj trgovinskoj organizaciji i mogućnosti za njegovu reformu" za Projekat "Strategijske odrednice tranzicije Srbije u savremenim međunarodnim političkim i ekonomskim procesima", Institut za međunarodnu politiku i privredu, Projekat za Ministarstvo za nauku i tehnologiju Republike Srbije br. 1421, Beograd, 2002-2004. godine
13. Nacrt zakona o elektronskom poslovanju u projektu Nacrta novog zakona o trgovini za Ministarstvo trgovine, turizma i usluga, avgust 2004.
14. "ProfNet Internet Study: Governmental Websites World 2004" Researcher for Serbia and Montenegro and Bosnia and Herzegovina, ProfNet Institute, for Internet marketing, Dortmund, Germany, October 2004.
15. Trgovina Srbije i Kosova u: Crossing the borders to Europe: Getting the flow of people and goods to move forward in Kosovo and Serbia, European Movement in Serbia and Kosovar Institute for Policy Research and Development, 2005.
16. Trgovinska mapa Srbije u: "Konkurentnost privrede Srbije 2", Projekat za Ministarstvo finansija Republike Srbije, Jefferson Institut, Beograd, 2005. godina.
17. "Srbija i savremeni svet: Perspektive i putevi učvršćivanja spoljnopolitičkog, bezbedonosnog i spoljnoekonomskog položaja Srbije u savremenim procesima u međunarodnoj zajednici" Institut za međunarodnu politiku i privredu, Projekat za Ministarstvo za nauku i tehnologiju Republike Srbije br. 149002, Beograd, 2006-2010. godine.
18. "Nacionalni konvent o Evropskoj uniji" Evropski pokret u Srbiji, septembar 2006. - septembar 2007. godine (Ekspert radne grupe "Roba").
19. "Putujemo u Evropu 2007" Evropski pokret u Srbiji, jun 2007 (član žirija).
20. "Strategija trgovine Republike Srbije" Ekonomski fakultet Beograd, 2008.
21. "Strategija trgovine Beograda" Ekonomski fakultet Beograd, 2008.
22. Stručna redakcija za oblast međunarodne trgovine prevoda knjige P. Krugman, M. Obstfeld "Međunarodna ekonomija" osmo izdanje, Data status, Beograd, 2009 (ISBN 978-86-7478-072-5).
23. "Putujemo u Evropu 2009" Evropski pokret u Srbiji, jun 2009 (član žirija).
24. "Konkurentnost privrede Vojvodine" Centar za strateško ekonomske analize (Voivodina-CESS), Novi sad, 2009.

B. Stručni (konsultantski) projekti

1. Studija ekonomskog položaja preduzeća "Birač" Zvornik, Bosna i Hercegovina, Consseco Institut, Sarajevo, 2000.
2. Studija ekonomskog položaja preduzeća Rafinerija ulja "Modriča", Bosna i Hercegovina, Consseco Institut, Sarajevo, 2000.
3. Studija ekonomskog položaja preduzeća "Rafinerija nafte" Srpski brod, Bosna i Hercegovina, Consseco Institut, Sarajevo, 2000.
4. Strateška pozicija i perspektive rasta Jugohemija a.d., G Konsalting, 2001. godine.

Адреса: Студентски трг 1, 11000 Београд, Република Србија
Тел.: 011 3207400; Факс: 011 2638818; E-mail: officebu@rect.bg.ac.rs

СЕНАТ УНИВЕРЗИТЕТА
У БЕОГРАДУ

Београд, 16.10.2013. године
06-01 Број: 61202-4358/3-13
МЦ

На основу чл. 65. ст. 2. Закона о високом образовању ("Службени гласник РС", број 76/05, 100/07-аутентично тумачење, 97/08, 44/10 и 93/12), чл. 42. ст. 1. тач. 23. и чл. 43. ст. 4. Статута Универзитета у Београду ("Гласник Универзитета у Београду", број 162/11-пречишћени текст и 167/12), чл. 25. ст. 1. и ст. 2. тач. 1. Правилника о начину и поступку стицања звања и заснивања радног односа наставника Универзитета у Београду ("Гласник Универзитета у Београду", број 142/08, 150/09 и 160/11) и Критеријума за стицање звања наставника на Универзитету у Београду ("Гласник Универзитета у Београду", број 140/08, 144/08, 160/11, 161/11, 165/11), а на предлог Изборног већа Економског факултета, број: 1908/3 од 18.09.2013. године и мишљења Већа научних области правно-економских наука, број: 61202-4358/2-13 од 08.10.2013. године, Сенат Универзитета, на седници одржаној 16.10.2013. године, донео је:

ОДЛУКУ

БИРА СЕ др Предраг Бјелић у звање редовног професора на Универзитету у Београду-Економски факултет, за ужу научну област Међународни економски односи - Међународна трговина.

Образложење

Економски факултет је дана 22.05.2013. године у листу „Послови“ објавио конкурс за избор у звање редовног професора, за ужу научну област Међународни економски односи - Међународна трговина, због истека изборног периода.

Извештај Комисије за припрему извештаја о пријављеним кандидатима стављен је на увид јавности дана 12.06.2013. године у листу „Новости“.

На основу предлога Комисије за припрему извештаја о пријављеним кандидатима, Изборно веће Економског факултета, на седници одржаној дана 18.09.2013. године, донело је одлуку о утврђивању предлога да се кандидат др Предраг Бјелић изабере у звање редовног професора.

Економски факултет је дана 20.09.2013. године доставио Универзитету комплетан захтев за избор у звање на прописаним обрасцима.

Универзитет је комплетну документацију коју је доставио Факултет ставио на веб страницу Универзитета дана 02.10.2013. године.

Веће научних области правно-економских наука, на седници одржаној дана 08.10.2013. године дало је мишљење да се др Предраг Бјелић може изабрати у звање редовног професора.

Сенат Универзитета, на седници одржаној дана 16.10.2013. године разматрао је захтев Економског факултета и утврдио да кандидат испуњава услове прописане чл. 64. и 65. Закона о високом образовању, чланом 124. Статута Универзитета у Београду, као и услове прописане Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету у Београду, па је донета одлука као у изреци.

ПРЕДСЕДНИК СЕНАТА

Ректор

Проф. др Владимир Бумбаширевић

Доставити:

- Факултету (2)
- архиви Универзитета
- сектору 06

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

Број:3521/2

Датум:18.10.2013. године

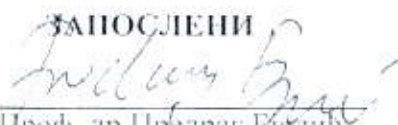
Београд

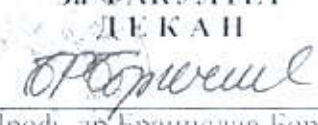
На основу чл. 30, 31, 32, и 33. Закона о раду ("Сл. гласник РС" бр. 24/05 и 61/05), члана 65. став 6. Закона о високом образовању, члана 91. став 2. Статута Економског факултета и члана 48. Колективног уговора Економског факултета закључује се:

УГОВОР О РАДУ

1. Универзитет у Београду - Економски факултет, Београд (у даљем тексту: Факултет) заснива радни однос са **БЈЕЛИЋ др ПРЕДРАГОМ** (у даљем тексту: Запослени), VIII степен стручне спреме, занимања доктор економских наука са пребивалиштем у Београду, ул. Омладинских бригада бр.7/1, број радне књижице 113-1-2435, у звању редовног професора за ужу научну област **Међународни економски односи-Међународна трговина**.
2. Запослени ће радити на пословима: остваривања свих облика образовног и научног рада утврђеног наставним планом и то: рад на изради и осавремењивању наставних планова и програма студија који се остварују на Факултету; праћење новина и примена новина у области наставних метода; извођење предавања и вежби на основним, магистарским, специјалистичким и докторским студијама; припрема и обављање испита; консултације са студентима, организовање појединачног и заједничког рада са студентима; менторство у изради дипломског рада и менторски рад са студентима магистарских и докторских студија; учешће у раду комисија за одобравање, оцену и одбрану магистарског рада односно докторске дисертације; остваривање наставе на студијама за иновацију знања, као и на студијама за остваривање програма за стручна усавршавања; иновације у настави; сарадња са сарадницима у току остваривања свих облика наставе; учешће у раду катедре, Научно-наставног већа и других стручних органа и комисија факултета и универзитета; писање уџбеника, приручника, скринти и друге литературе за потребе студената; праћење домаће и стране литературе; објављивање научних и стручних радова; учествовање у раду на научно-истраживачким и развојним пројектима; учешће у комисијама за избор наставника и сарадника; обављање и других наставно-образовних послова.
3. Запослени и Факултет прихватају сва права, обавезе и одговорности утврђене законом и Колективним уговором и овим уговором.
4. Радни однос заснива се на основу Одлуке о утврђеном предлогу Изборног већа број 1908/3 од 18.09.2013. године и Одлуке Сената 06-01Број:61202-4358/3-13 од 16.10.2013. године, а по прибављеном мишљењу Већа научних области правно-економских наука, бр:61202-4358/2-13 од 08.10.2013. године. Одлука Сената достављена је Факултету под бројем: 3521/1 од 18.10.2013. године.
(број и датум одлуке о избору, споразума о преузимању и др.)
5. Запослени заснива радни однос на неодређено време.

6. Запослени заснива радни однос са са пуним радним временом у трајању од 40 часова недељно.
7. Запослени је дужан да ступи на рад 18.10.2013. године.
8. Запослени ће обављати послове у Београду.
9. Пробни рад траје _____
За време пробног рада запослени ће обављати послове _____
10. Факултет се обавезује да одмах по ступању запосленог на рад поднесе прописане пријаве на обавезно социјално осигурање и благовремено уплаћује допринос за пензијско, инвалидско и здравствено осигурање за случај незапослености, сразмерно времену проведеном на раду.
11. Запослени има право на одговарајућу зараду, накнаду зараде и друга примања у складу са законом и колективним уговором, сразмерно времену проведеном на раду.
12. Основна зарада запосленог утврђује се на основу коефицијента сложености посла у висини од 9,95 који се множи са ценом рада и према обиму обављених појединачних активности у настави у складу са одредбама Колективног уговора Економског факултета.
Основна зарада наставника се увећава по основу руковођења и координације за проценат утврђен Колективним уговором.
13. Цена рада одређује се у динарском износу од стране руководства зависно од резултата пословања и финансијских могућности Факултета.
14. Исплата зараде и других примања на која запослени има право врши се у два дела у складу са Колективним уговором.
15. Факултет се обавезује да обезбеди и спроводи мере безбедности и здравља на раду, у складу са прописима.
16. Запослени је дужан да се придржава прописаних мера за безбедност и здравље на раду.
17. Запослени не може да ради у своје име и за свој рачун, као и у име и за рачун другог правног лица без сагласности Факултета на пословима који се односе на оснивање конкурентских Факултета у својству оснивача, власника и сувласника; обављања функција декана, продекана и председника или члана Савета; ангажовања у додипломској, последипломској и докторској настави на конкурентском факултету или школи (сталном или повременом држању наставе или испита, менторства и чланства у комисијама);
Забрана конкуренције важи за територију Републике Србије, осим за државне Факултете са којима је закључен споразум о сарадњи, а односи се на послове и основне делатности Факултета.
18. Свака од уговорних страна може да откаже овај уговор, под условом у случајевима утврђеним законом, односно колективним уговором.
19. Запослени има право и дужност да остане на раду у трајању од _____ дана од дана достављања отказа уговора о раду.
20. Посебна права и обавезе: _____
21. Овај уговор сачињен је у 4 (четири) примерка од којих три задржава Факултет, а један запослени.

ЗАПОСЛЕНИ

Проф. др Предраг Брестић

За ФАКУЛТЕТ
ДЕКАН

Проф. др Бранислав Боричић

PROF. DR GORDANA ĐUROVIĆ

Dr Gordana Djurović redovni je profesor na Ekonomskom fakultetu u Podgorici, gdje predaje na predmetima „Privredni razvoj“, „Medjunarodni ekonomski odnosi“ (FPN), „Politika proširenja EU“, „Kohezijska politika EU“ i „Regionalna ekonomija“ na redovnim studijama. Rukovodilac je kursa postdiplomskih studija iz oblasti evropskih ekonomskih integracija, gdje predaje predmet „Evropska unija i politika proširenja“. Predaje i predmet „Politika proširenja EU“ na posdiplomskim studijama na FPN-u Podgorica, kao i predmet „Makroekonomija“ na doktorskim studijama.

Rođena je 1964. godine u Novom Kneževcu (Srbija), gdje je završila osnovnu školu. Srednju ekonomsku školu završila 1982. u Herceg-Novom. Diplomirala je na Ekonomskom fakultetu u Beogradu 1986. godine. Magistrirala je 1991. godine iz oblasti komparativne analize savremenih privrednih sistema, a doktorirala 1994. godine iz oblasti planiranja privrednog razvoja u tranziciji, na Ekonomskom fakultetu u Podgorici.

Radni angažman van Univerziteta: u Vladi Crne Gore u periodu 2004-2010 (Ministar za ekonomske odnose sa inostranstvom i evropske integracije u Vladi Crne Gore, 15.2. 2004. - 9. 11. 2006; potpredsjednik Vlade za evropske integracije, Vlada Crne Gore, 10.11.2006. - 9.6.2009.; ministar za evropske integracije, 10.6.2009. - 29.12.2010.);

Autor je knjiga:

1. „**Evropska unija i Crna Gora – proces pristupanja**“, EU Info Centar, Podgorica 2017,
2. „**Evropska unija i Crna Gora**“, EU Info Centar, Podgorica, 2016,
3. „**Evropska unija i Crna Gora: politika proširenja**“, Ekonomski fakultet, Podgorica, 2012;
4. „**Evropska unija i Crna Gora: ciljevi ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije**“ Ekonomski fakultet, Podgorica, 2012,
5. Studije „**Crna Gora: od spoljnotrgovinske reintegracije do evropske integracije**“ (2007),

Kao i koautorskih djela:

- a) Djurovic Gordana, Stojanović Blaženka, **The Optimization of Public Administration in the Western Balkan region**, Regional School for Public Administration, ReSPA, Danilovgrad, Montenegro, 2016, ISBN 978-9940-37-012-1;
- b) Djurovic Momir, Academician (editor), Buric Mihailo, **Djurovic Gordana**, Mirkovic Jovan, Tomovic Sundic Sonja, Sukovic Mijat, Academician, Vlahovic Petar, Academician, Vujosevic Ilija, Vukotic Perko, Vukotic Veselin, part: **"Synthesis of the subproject: Integration into the European and Euro-Atlantic Structures"** in *Montenegro in the XXI Century - in the Era of Competitiveness, Montenegrin Academy of Sciences and Arts, Special editions, 2010*, Volume 73, Issue 1, Oct. 2010, Page(s) 107-128; (on English);
- c) Đurović Gordana, Čehulić-Vukadinović Lidija, Tahirović Mehmedin, Jaćimović Danijela, Milović Nikola, „Crna Gora u XXI stoljeću – u eri kompetitivnosti: **Integracija u evropske i evroatlanske strukture**, (posebna izdanja, knj.73,sv.4), CANU, Podgorica, 2010;
- d) Đurović G., Bošković P., Stanković J. „**Alternative Development Concepts of Economy of Montenegro**“, Economic Faculty, Macromanagement Center, Podgorica, 2002 i
- e) Cvetanović Slobodan, Đurović Gordana, „**Privredni razvoj**“, (EF, 1996);

Predavačke aktivnosti: Djurovic G., „The EU and the Western Balkans in 2009: Troublemakers and Boring Countries“, public lecture, London School of Economics, London, UK, 25. February 2009; Djurovic G., „Montenegro after the Commission's Opinion“, Policy Briefing, European Policy Centre, Brussels, Belgium, 7 December 2010; Djurovic G., "Montenegro Country profile: the progress of economic integration to the European Union", Bussines School, Jiangnan University, Wuxi City, PR China, 25. September 2014; Djurovic G. „Political and economic aspects of the Western Balkans European integration process: case study Montenegro“, Fakultet za društvene vede, Univerza u Ljubljani, May 2015;

Rukovođenje istraživačkim projektima: : Konkurentnost privrede Crne Gore – kako biti među 50 najkonkurentnijih zemalja svijeta (KPCG), 2012-2015; Jean Monnet Chair in EU integration 2012-2015; Bilateralni projekti mobilnosti istraživača sa Kinom, Austrijom i

Slovenijom (2014-2016); Jean Monnet Action: „Communicating Europe in the Pan European Societies 2017-2019“;

Noviji radovi iz predmetne oblasti (2012-2017):

1. Wu Feng & Djurovic Gordana, **"3I Index: A New Method to Examine the Competitiveness of Countries' International Publication Productivity in the Communication Field (1996-2014)"**, *Malaysian Journal of Library & Information Science*, ISSN 1394-6234, **SSCI indexed** (accepted for publication in January 2018);
2. Djurovic G., Cetkovic J., Djurovic V., Jablan N., **"Paris Agreement and Montenegro's INDC: assessing the environmental, social and economic impacts of selected investment"**, *Polish Journal of Environmental Studies*, Volume 26, No.3, 2018; DOI:10.15244/pjoes/76308; ISBN 1230-1485; (Vol.26 No.3 will be published in April 2018), Indexed in **SCI Expanded**;
3. Djurovic G., Bigovic M., Milovic N., **"Support for Further Enlargement of the EU: Statistical Analysis of Regional Differences"**, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, London, Volume 19, Issue 3, 2017, DOI:10.1080/19448953.2017.1267394, Indexed in **Social Science Citation Index**;
4. Djurovic Gordana, Bulatovic Branko, **"Proposal for the EU CAP compliant agricultural budgeting model in Montenegro"**, *Agricultural Economic*, No. 60, 2014 (10): 479-487; *Agricultural journal of the Czech Academy of the Agricultural Sciences*, Prague; ISSN 0139-570X (print); ISSN 1805-9295 (On-line); <http://www.agriculturejournals.cz/publicFiles/134708.pdf>
Referred to in: ISI Web of Knowledge®, Web of Science®, Agrindex of AGRIS/FAO database, Agricola, CAB Abstracts, Czech Agricultural and Food Bibliography; The impact factor: 2009 - 0.716, 2013 - 0.325; 5-Year Impact Factor in 2013 - 0.310
2. Djurovic Gordana, Bulatovic Branko, **"Product support estimate (PSE) for the beef meat production in Montenegro"**, *Industrija*, Vol 42, No.2, Economic Institute, Belgrade, 2014; 35-56; <http://aseestant.ceon.rs/index.php/industrija/article/view/5704/2164> ; JEL: Q14, Q18; DOI: 10.5937/industrija42-5704; UDC: 338.434(497.16); 338.439.4:637.5; Original Scientific Paper; Journal *INDUSTRY* (<http://industry-jse.com/>) is indexed in: **EBSCO, DOAJ, Index Copernicus, Serbian citation index, Cabells, Ulrich's Periodicals Directory, Open J-Gate**
3. Djurovic Gordana, Jacimovic Danijela, **"From Stabilisation and Association Process to Full Membership of Western Balkans Countries - Case Study,"** *International Journal of Information Systems and Social Change*, IJISSC, Volume 5, Issue 3, July-September 2014; 12-28;
4. Djurovic Gordana, **"Importance of the EU Pre-accession Assistance in Financing of Local Economic and Infrastructure Development: Experiences of Montenegro in MFF 2007-2013"**, Proceedings, International Conference *"Local Economic and Infrastructure Development of SEE in the Context of EU"*, LEIDSEE, Academy of Sciences and Arts of Bosnia and Herzegovina, 20. September 2013, Sarajevo;
5. Djurovic Gordana, Milovic Nikola, **Economic effects of Montenegrin strategic foreign policy priorities**, Proceedings, International Conf. "Entrepreneurship and Innovations as Precondition for Economic Development, Faculty of Economics, Podgorica, 17. June 2014;
6. Djurovic Gordana **"View of the EU from the Balkans - Accession Challenges"**, Conference "Economy of Montenegro 2013 - Through Cooperation to Prosperity, Conference proceedings (28-29.11.2013, Budva), Chamber of Commerce of Montenegro, Podgorica, Montenegro, 2013; (55-67);
7. Djurovic Gordana, Chang Jia-Hui, Wu Feng, **"Raising Competitiveness and Economic Cooperation Through Bilateral Research Mobility Projects: China and Montenegro"**, *Journal of Jiangnan University - Humanities & Social Sciences edition*, Vol. 14, No. 2, Mar. 2015, Wuxi, China, ISSN 1671-6973, CN 32-1665/C; DOI:1671-6973(2015)02-0079-07 (published on Chinese language, "中国与黑山两国经贸和农业合作回顾与前瞻");

8. Djurovic Gordana, Milovic Nikola, **"Fulfilling the Goals of Europe 2020 Strategy in the Context of Competitiveness Growth"**, "Economic themes", Vol 4/2013, 695-712;
9. Djurovic Gordana, **"Izvještaj o napretku Evropske komisije kao instrument podsticanja institucionalnih reformi zemalja regiona: antikoruptivna politika"**, Zbornik: *Institucionalne reforme, ekonomski razvoj i proces pridruživanja Evropskoj uniji*, Ekonomski fakultet Univerziteta u Beogradu, Naučno društvo ekonomista Srbije, 25. Maj 2013, Belgrade, 2013; 121-141;
10. Djurovic Gordana, **"Towards NATO and the EU Membership: fulfilment of political criteria"**, Yearbook Šipan 2013, The Atlantic Council of Croatia, Center for International Studies, Zagreb, 2014; 85-101;
11. Djurovic Gordana, Milovic Nikola, **"EU Enlargement Policy Framework for the Western Balkans: Six "C" Principles and the New Negotiating Rules"**, *9th International conference "Economic integration, competition and cooperation"*, 17-19 april 2013, Opatija, Croatia, pp. 325-338;
12. Djurovic Gordana, Jacimovic Danijela, **"Montenegro's Integration Perspective in a Time of Crisis"**, *GSTF Journal on Business Review*, Volume 2, Issue 2, June 2012, Page(s) 120-127;

УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ

Цетињски пут б.б.
П. факс 99
81000 ПОДГОРИЦА
СРБИЈА И ЦРНА ГОРА
ТЕЛЕФОНИ: (081) 241-777
241-888
Факс: (081) 242-301

UNIVERSITY OF MONTENEGRO

Cetinjski put b.b.
P.O. BOX 99
81000 PODGORICA
SERBIA AND MONTENEGRO
Phone: (+381) 81 241-777
241-888
Fax: (+381) 81 242-301

Број: 01-3042
Датум, 26.10.2006 г.

УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ
ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

Број: 1275
04/12 2006 год.
ПОДГОРИЦА

Na osnovu člana 75 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju (Sl.list RCG br. 60/03.) i člana 19 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 26.10.2006. godine, donio je

ОДЛУКУ О ИЗБОРУ У ЗВАНЈЕ

Dr GORDANA DJUROVIĆ bira se u akademsko zvanje **redovni profesor** Univerziteta Crne Gore za predmete: Privredni razvoj, Regionalna ekonomija i Ekološka ekonomija na **Ekonomskom fakultetu u Podgorici** i **Međunarodni ekonomski odnosi na Fakultetu političkih nauka u Podgorici**.

РЕКТОР,

[Signature]
Prof. dr. Djubiša Stanković

Prof. dr Danijela Jacimovic

BIOGRAFIJA

Rodena sam u Podgorici 1972. godine. Osnovnu školu „Maksim Gorki“ završila sam 1978.godine, a Gimnaziju „Slobodan Škerović“ 1986.godine u Podgorici. Za uspjeh u osnovnoj i srednjoj školi bila sam dobitnik diplome „Luča“.

Ekonomski fakultet u Podgorici upisala sam studijske godine 1990-91. godine, a diplomirala u julu 1994. godine na smjeru Preduzetništvo, prosječnom ocjenom 9,91.

Poslijediplomske studije sam upisala školske 1994/95. godine na Ekonomskom fakultetu u Beogradu, smjer: Međunarodna ekonomija, a magistrirala u julu 1997.godine, odbranivši tezu „Uzroci prekomjerne zaduženosti manje razvijenih zemalja i mogućnosti njenog rješenja“. Na istom Fakultetu sam odbranila doktorsku disertaciju »Međunarodna kretanja kapitala u finansiranju privrednog razvoja«, u julu 2002.godine.

Kao odličan student dobitnik sam više nagrada i priznanja. Pored godišnjih nagrada Ekonomskog fakulteta, dobitnik sam studentske nagrade „19 decembar“ kao najbolji student Ekonomskog fakulteta za 1993.godinu i nagrade Univerziteta Crne Gore za školsku 1993-94 godinu, kao i stipendije za talentovane studente, koju dodjeljuje Ministarstvo prosvjete i nauke za 1992-93, 1993-94. školske godine.

PODACI O RADNIM MJESTIMA I IZBORIMA U ZVANJE

Zaposlena sam na Ekonomskom fakultetu u Podgorici od januara 1995.g. u svojstvu saradnik stipendista na predmetu *Međunarodna ekonomija*. Nakon odbrane magistarske teze, izabrana sam u zvanje asistenta na predmetu Međunarodna ekonomija 25.06.1998.godine i primljena sam u stalni radni odnos. Od tada, pa do studijske 2002/2003. godine izvodila sam vježbe na predmetima: Međunarodna ekonomija, Međunarodni biznis i Međunarodni menadžment. Angažovana sam bila na izvođenju vježbi na Poslovnoj školi, Ekonomskog fakulteta na usmjeranju Robni promet, disciplina Spoljnotrgovinsko poslovanje.

U zvanje docenta izabrana sam 22.04.2003.godine, odlukom Senata Univerziteta Crne Gore za predmete: *Međunarodna finansijska tržišta i Menadžment međunarodnog poslovanja*. Na poslovnoj školi „Menadžment“ bila sam angažovana za izvođenje nastave na predmetu Carine, špedicija i osiguranje, 2005-2007.godine. Od studijske 2007-2008.godine pa do danas, angažovana sam na Fakultetu političkih nauka na dodiplomskim studijama, na predmetima: *Evropske institucije i Evropske integracije*. A od studijske 2007-2008. godine, izvodila sam nastavu na Magistarskim akademskim studijama na istom Fakultetu, na predmetu *Evropske institucije*. Na Magistarskim akademskim studijama na Ekonomskom fakultetu angažovana sam od 2006.godine na predmetima: *Međunarodne finansije i EU Institucije*. A od 2007.godine do danas, imenovana sam kao rukovodilac usmjeranja Međunarodna ekonomija na Magistarskom programu i usmjeranja Međunarodni biznis na dodiplomskom programu na Ekonomskom fakultetu. U periodu od 2000-2005.g. radila sam kao stručni konsultant u projektu izrade, primjene makroekonomske baze podataka u Centralnoj bazi podataka i prilagođavanju date baze međunarodnim standardima za izvještavanje, analize i prognoze, US Agency for International Development (USAID)/Montenegro Economic Reform Project, Retained by the firms MONDAY: Consulting (former PWC) and KPMG Barents Consulting.

Odlukom Senata Univerziteta Crne Gore, izabrana sam u zvanje vanrednog profesora na

Ekonomskom fakultetu 10.07.2008.godine, za predmete: Međunarodna ekonomija, Globalizacija svjetske privrede i Međunarodna finansijska tržišta. Odlukom Senata od 15.04.2014.godine izabrana sam za redovnog profesora za predmete Međunarodna ekonomija i Globalizacija svjetske ekonomije.

Obavila sam više specijalizacija u inostranstvu od kojih su najvažnije:

- u periodu 2003-2010.godine pet puta sam boravila na šestomjesečnom usavršavanju na London School of Economics and Political Science (LSE), u okviru Chevening Faculty Fellowship Program - Visiting Junior Fellowships.
- jednomjesečna istraživačka posjeta Univerzitetu u Beču, One-Month Visit at Vienna University of Economics and Business / Institute for International Economics and Development, June 2011.
- u periodu 2008-2010.godine dva puta sam bila na usavršavanju u Svjetskoj trgovinskoj organizaciji.
- jednomjesečni boravak na Univerzitetu u Bolonji, JoinEU-SEE scholarship scheme for academic exchange between EU & Candidate countries and Western Balkan universities, staff mobility at the University of Bologna, June, 2010.
- 2 nedeljno usavršavanje u primjenu "case study" metoda na International School of management, IPMA, Slovenija, 2009
- 2 mjesečno usavršavanje na University of Tokyo, Seminar on Economic Development Policies (JFY 2006)- Training Award of Japan International Cooperation Agency (JICA), Tokyo, 2006.
- Creation of Montenegro team of Bologna promoters, Tempus project C008Z04-4004, Rome, 2006.
- studijska posjeta EU institucijama- Programme "Learn about the EU personally - study visit" organised by the Centre for Civic Education, Centre for Development of NGOs and European Movement in Montenegro with support of Royal Norwegian Embassy, 2006.
- 6 nedeljno usavršavanje iz oblasti tehnika predavanja, Training of Trainers program- National Council on Economic Education (NCEE), funded by the U.S. Department of Education, 2005.

Ostale aktivnosti

Pored redovnog nastavno-pedagoškog rada na Univerzitetu, autor sam značajnog broja naučnih radova koji su objavljeni u časopisima koji se nalaze u međunarodnim bazama (SCI Expanded - Thomson Reuters) ili se ne nalaze u bazama podataka, ali imaju redovnu međunarodnu distribuciju i rezime na stranom jeziku. Određeni broj radova je objavljen u referentnim domaćim časopisima, a imala sam izlaganja na više skupova u inostranstvu i zemlji. Takođe, učestvovala sam u organizaciji više naučnih skupova u zemlji i inostranstvu. (Prilog: Klasifikaciona bibliografija).

Član sam uređivačkog odbora časopisa Journal of Emerging Issues in Economics, Finance and Banking (e-journal) i Ekonomskih tema, Ekonomski fakultet u Nišu. Član istraživačke akademske mreže pri London School of Economics- South East European Research Network (SEERN)

Trenutno sam korisnik EU LLL programa, kao rukovodilac projekta Jean Monett Module: European Economy, Institutions and Policies, i rukovodilac crnogorskog tima u bilateralnom naučno istraživačkom projektu Crna Gora - Austrija 2013-14: Western Balkans: FDI and Development Models u saradnji sa Vienna University of Economics and Business / Institute

for International Economics and Development. Kao član tima, angažovana sam u više međunarodnih projekata. Takođe, sam angažovana pri izradi velikog broja projekata koji su se realizovali u saradnji sa domaćim organizacijama/institucijama.

Angažovana sam kao predavač/trener pri realizaciji velikog broja seminara/treninga. Prije svega u okviru programa stručnog osposobljavanja Uprave za kadrove, predavač sam na diplomatskoj akademiji "Gavro Vukovic", kao i na više međunarodnih ljetnjih škola koje je naš Univerzitet organizovao sa partnerskim EU univerzitetima.

Tokom bavljenja pedagoškim radom na Fakultetu, pored angažovanja u nastavnoj aktivnosti, bila sam angažovana kao mentor ili član komisija za izradu značajnog broja diplomskih radova, kao i određenog broja magistarskih teza. Nalazim se na listi arbitraža Spoljnotrgovinske arbitraže u primjeni CEFTA sporazuma Ministarstva ekonomije.

1. NAUČNOISTRAŽIVAČKA DJELATNOST

1. Monografije

1.2. Dio naučne monografije izdate od strane renomiranog međunarodnog izdavača

1. Jaćimović D., *Public Policy Making in the Western Balkans: Actors, Networks and Coalitions Driving the Agenda For Reform*, editors in chief: Margo Thomas and Vesna Bojicic-Djelilovic, chapter Enhancing Competitiveness and Accelerating European Union Integration-the Role of higher education, Springer, 2014. ISBN 978-94-017-9345-2

1.4. Knjiga studijskog karaktera izdata kod nas

2. Jaćimović D., *Evropske institucije i Lisabonski ugovor*, Uprava za kadrove, Podgorica, 2010, pp. 1-201, ISBN 978-86-85819-30-8.

1.5. Autorska naučna monografija izdata kod nas (i u okruženju) čiji su izdavači nacionalne akademije nauka i državni univerziteti i dio knjige studijskog karaktera.

3. Jaćimović D., *Crna Gora u XXI stoljeću-u eri kompetitivnosti, Evropske i NATO integracije*, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Podgorica, 2010, Vol 73, No 4, pp. 325-359, 393-414, ISBN 978-86-7215-247.
4. Jaćimović D., *The Role of Contemporary Management and Marketing Methods in Improvement of Competitiveness of the Companies in Serbia within the Process of its Integration to the European Union*, CID Faculty of Economics, Belgrade, 2012, pp. 475-494. ISBN 978-86-403-1259-2, COBISS.SR-ID 195212044)
CIP 005(082), 658.8(082), 338:339.137.2(497.11)(082),
338.48(497.11)(082)

1.2. Radovi objavljeni u časopisima

1.2.1. Radovi objavljeni u časopisima koji se nalaze u međunarodnim bazama

5. Jaćimović D., Karadžić V., "Higher Education Reforms in Montenegro Towards Competitive and Productive Economy at EU Single Market", *Actual Problems of Economics*, National Academy of Management, Kiev, 2014, No1, ISSN: 1993-6788. Dostupno u Scopus by Elsevier, Index Copernicus

- EBSCOhost, Ulrich's Periodicals Director). Rad je prihvaćen za štampu.
6. Bijelić P., **Jaćimović D.** i Tasić I., „Effects of World Economic Crisis on Exports in the CEEC: Focus on the Western Balkans, *Economic Annals*, Vol LVIII, No 196/January-March 2013, Beograd, pp 71-98, ISSN: 0013-3264. (dostupno u Elsevier Scopus database by SCImago Journal & Country Rank Q3)
 7. Jacimovic Danijela., Kosovic Milica, Šukovic Danijela, Pekic Martin, Radulovic Dubravka, Jacimović Željko, Ecological entrepreneurship-olive production potential in Montenegro, *Fresenius Environmental. Bull.*, SSCI

1.2.2. Radovi međunarodnim časopisima koji se ne nalaze u bazi podataka, a imaju redovnu međunarodnu distribuciju i rezime na stranom jeziku

8. Djurović G., **Jaćimović D.**, „From Stabilisation and Association Process to full Membership of Western Balkans Countries - Case Study“, *International Journal of Information Systems and Social Change*, IGI Global Montclair State University, 5(2), 2014, New Jersey, DOI: 10.4018/IJISSC, ISSN: 1941-868X, EISSN: 1941-8698 Rad je prihvaćen za štampu. (dostupno u: Bacon's media Directory, DBLP, Google scholar, INSPEC, JournalTOCs, Media Finder, The Standard Periodical Directory i Ulrich's Periodicals Directory)
9. **Jaćimović D.**, Bijelić P., Marković I., „Impact of World Economic Crisis on Foreign Investments and Trade in the Western Balkans“, *Ekonomске teme*, 51(1), 2013, Ekonomski fakultet u Nišu, Niš, pp.1-20, ISSN: 0353-8648. (dostupno u Bacon's Media Directory, DBLP, Google Scholar, INSPEC JournalTOCs, MediaFinder, The Standard Periodical Directory, Ulrich's Periodicals Directory)
10. Đurović G., **Jaćimović D.**, „Montenegro's Integration Perspective in Crisis Time“ *GSTF Global Business Review*, *Global Science Tehnology Forum*, Vol 2, No 2, 2012, Singapore, pp120-127, ISSN: 2010-4804. (dostupno u: Ulrich's Periodicals Directory, EconBiz, EBSCO, CrossRef, Proquest, Cabell's Directories, Scopus, ScienceDir)
11. **Jaćimović D.**, „Increasing The Effectiveness of FDI as a Driving Factor in Raising the Level of Competitiveness in the Western Balkans“, *Journal for Labour and Social Affairs in Eastern Europe*, Hans-Böckler-Stiftung, Dusseldorf and the European Trade Union Institute, Vol 15, No 1, 2012, Brussels, pp 95-109, ISSN:1435-2869. (dostupno u: LSE's International Bibliography of the Social Science, World Affairs on line (WAO) database of the German Information Network International Relations and Area Studies, Central and eastern relations and Area Studies)
12. **Jaćimović D.**, „European parliament – Increase of Jurisdiction and Real Power“, *Montenegrin Journal of Economics*, *Elit* Vol 7, No 1, 2011, Podgorica, ISSN 1800-5845, pp99-109. (dostupno u: Journal of Economics Literature, Pittsburgh, the AEA electronic index - American Economic Association, Index Copernicus International S.A. database, EBSCO Publishing, Ulrich's Periodicals Directory, RePEc, World-Wide Web Virtual Library, Genamics JournalSeek, Cabell's, ECONIS Datenbank)
13. Djurovic G., **Jaćimović D.**, „Implementation of the Acquis as the Most Important Part in Further Integration Phases of Montenegro“, *Croatian International Relation Review*, Institute for International Relations, Vol XVII, No 62/63, 2011, Zagreb, pp. 27-41, ISSN:1331-1182. (dostupno u: International Political Science Abstracts IPSA, public Affairs Information Service PAIS, Cambridge Scientific Abstract, CSA Worldwide Political Science Abstracts, CSA Social Service Abstract, CSA Sociological Abstract)
14. **Jaćimović D.**, „European Council and Lisbon Changes“, *Montenegrin Journal of Economics*, *Elit*, Vol 6, No 11, 2010, Podgorica, pp107-113, ISSN 1800-5845. (dostupno u: Journal of Economics Literature, Pittsburgh, the AEA electronic index - American

- Economic Association, Index Copernicus International S.A. database, EBSCO Publishing, Ulrich's Periodicals Directory, RePEc, World-Wide Web Virtual Library, Genamics JournalSeek, Cabell's, ECONIS Datenbank)
15. **Jaćimović D.**, Karadzic V. and Boskovic T., "Efecets of Good Governance Indicators for the Balkan Countires Development", Journal for Labour and Social Affairs in Eastern Europe, Hans-Böckler-Stiftung, Dusseldorf and the European Trade Union Institute, Vol 11, No 4, 2008, Brussels, pp. 485-503, ISSN 1435-2869. (dostupno u: LSE's International Bibliography of the Social Science, World Affairs on line (WAO) database of the German Information Network International Relations and Area Studies, Central and eastern relations and Area Studies)

УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ

Ул. Цетинска бр. 2
П. факс 99
81000 ПОДГОРИЦА
ЦРНА ГОРА
Телефон: (020) 414-255
Факс: (020) 414-230
E-mail: rektor@ac.me

UNIVERSITY OF MONTENEGRO

Ul. Cetinjska br. 2
P.O. BOX 99
81 000 PODGORICA
MONTENEGRO
Phone: (+382) 20 414-255
Fax: (+382) 20 414-230
E-mail: rektor@ac.me

Број: 08-651
Датум, 15.04.2014. г.

Ref: УНИВЕРЗИТЕТ ЦРНЕ ГОРЕ
Date, ЕКОНОМСКИ ФАКУЛТЕТ

Број 01/24
17/04/2014 год.
ПОДГОРИЦА

Na osnovu člana 75 stav 2 Zakona o visokom obrazovanju (Sl.list RCG, br. 60/03 i Sl.list CG, br. 45/10 i 47/11) i člana 18 stav 1 tačka 3 Statuta Univerziteta Crne Gore, Senat Univerziteta Crne Gore, na sjednici održanoj 14.aprila 2014. godine, donio je

ODLUKU O IZBORU U ZVANJE

Dr **DANIJELA JAĆIMOVIĆ** bira se u akademsko zvanje **redovni profesor** Univerziteta Crne Gore za predmete: **Međunarodna ekonomija i Globalizacija svjetske privrede na Ekonomskom fakultetu.**

REKTOR

Predrag Miranović
Prof.dr Predrag Miranović